IV 73381
Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana
O-310/55

Poštnina plačana v gotovini

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ● ŠT. 1 ● 7. JANUARJA 1955 ● LETO XIV ● CENA 10 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

Pred občnimi zbori sindikalnih organizacij

OBRAČUN DELA

Zopet se pripravljamo na občne zbore. Veliko dela je okrog tega in naše organizacije se resno pripravljajo nanje. Da, pravočasno je treba pričeti, da bo občni zbor res dobro pripravljen.

Letni občni zbor ni običajen sestanek. Ne. Na njem polagamo obračun enoletnega dela, ocenjujemo uspehe in tudi neuspehe, postavljamo temelje bodočemu delovanju sindikalne organizacije.

Letošnji občni zbori pa bodo še prav posebno pomembni. Praznujemo namreč desetletnico ustanovitve enotnih sindikatov Jugoslavije (januarja) in deset let bo minilo, odkar smo izgnali okupatorja z naše s krvjo napojene zemlje (junija) ter vzeli usodo v svoje roke. Deset let najsvetlejše junaške zgodovine naših narodov je za nami. Deset let bojev, naporov, uspehov in napredka! V vsem tem času je delavski razred s komunisti na čelu stal v prvih vrstah borbe in danes s ponosom lahko ugotovimo, da smo nacionalno in socialno resnično svobodni, da smo iz naroda hlapcev postali narod gospodarjev. Nekdaj brezpravni mezdni delavec je postal stvaren gospodar in upravljač proizvodnih sredstev. Postali smo vzor proletariatu vsega sveta in odprli pot resničnemu socializmu, ki je že zašel zaradi birokratskega stalinskega despotizma v slepo ulico. To so velike stvari, ki so se dogodile v tem kratkem obdobju. O tem na občnih zborih ne bomo mogli mimo. Saj je naše sindikate vse to obdobje prevevala želja k napredku. In s ponosom in zadovoljstvom se lahko ozremo na prehojeno pot, ki je sicer polna samoodpovedi in naporov, pa vendar polna zmag in uspehov.

Dobro se pripravimo

Naloga vseh odbornikov je, da temeljito pripravijo občni zbor. Ne mislim tu le na tehnične priprave, ki so sicer zelo važne, ki tudi prispevajo k uspehu, temveč predvsem na vsebinske ali, kot običajno pravimo, na politične priprave. Vzbuditi je treba zanimanje vsega članstva, da bo živo spremljalo vsa dogajanja v kolektivu in izven njega, da bo sleherni pripravljen in sposoben spoprijeti se z vsakodnevnimi težavami in jih uspešno reševati. To bo najuspešnejša priprava na občni zbor.

Sestaviti poročilo tudi ni enostavna naloga. Zlasti zato ne, ker naši člani nimajo radi splošnih načelnih poročil, v katerih ni obravnave stvarnih vprašanj, ki se tičejo kolektiva, podružnice in življenja članov in skupnosti. Dobro poročilo odbora vzbudi zanimanje vseh navzočih ter pripomore k sodelovanju vseh, k živi razpravi o delu odbora in organizacije. Vsako površnost pri izdelavi poročila lahko tolmačimo kot podcenjevanje članstva. Seveda sestava poročila ne more biti stvar predsednika, tajnika ali blagajnika, temveč celotnega odbora. Odbor kot celota polaga članstvu obračun enoletnega dela in članstvo bo delo odbora odobrilo, pohvalilo ali grajalo.

Kaj je najvažnejše?

Prvo in najvažnejše je, kako smo gospodarili. Napredek in uspeh vsake gospodarske organizacije posebej je pogoj splošnega družbenega napredka. Delavsko gospodarjenje, to je za nas najpomembnejše. Pokazati in dokazati moramo, da znamo bolje gospodariti in upravljati z zaupanimi nam proizvajalnimi sredstvi kot kapitalistični fabrikanti in upravitelji. Letos bo minilo pet let, odkar je bilo uresničeno geslo »Tovarne delavcem«. Od takrat dalje je družbeno upravljanje v gospodarstvu in na vseh področjih javnega življenja v največjem razmahu. Prvi v svetu smo zaorali v ledino delavskega upravljanja. Zato ne moremo vzorov iskati nikjer, temveč se lahko učimo le iz lastnih izkušenj. V poročilu ne sme manjkati pregleda prizadevanj delavskega sveta, upravnega odbora, zbora proizvajalcev in skratka vseh samoupravnih teles v kolektivu in izven njega.

Družbeni standard

Ko bomo govorili o življenjski ravni, ne pozabimo ugotoviti, kaj smo sami k njenemu dvigu prispevali. Ali smo zboljšali organizacijo dela, ali smo povečali proizvodnjo in dvignili kakovost izdelkov, ali smo znižali ceno proizvodov in ali smo nagrajevali delavce po storilnosti, po sposobnosti in pridnosti, da se ne bi mogli slabi in leni okoriščati z uspehi njihovega dela? Naj sleherni spozna, da se ne izplača biti slab in len. Odpravimo znotraj vsakega kolektiva izkoriščanje človeka po človeku. Demagoško vpitje »o enakih želodcih« je zlonamerno, če ne merimo enako tudi delovnih uspehov. Zato naj se merilom dela (normam, premijam) posveti veliko pozornosti. Povprašajmo, kaj je k ureditvi teh vprašanj pripomogel delavski svet, upravni odbor, tehnično vodstvo itd., ki so za to najbolj odgovorni. Delavci sami upravljamo in gospodarimo. Zato ne obtožujmo druge, če za varnost in higieno dela ni dovolj preskrbljeno, kajti sami razpolagamo s sredstvi, ki jih ustvarjamo in od nas samih zavisi, da se pomanjkljivosti odpravijo. Človek in njegova delovna sposobnost so naše največje bogastvo. Tudi vprašanja prehrane delavcev, vprašanja organizacije kuhinj in menz za zaposlene obravnavajmo, kot je to nakazal zadnji plenum Centralnega in Republiškega sveta sindikatov.

Boj proti slabostim!

Občni zbor je poklican, da oceni in razpravlja o delavskem gospodarjenju. Kajti ono mora biti nosilec nenehnega napredka v organizaciji proizvodnje in delovni storilnosti. Iz naših kolektivov moramo izločiti vse ostanke izkoriščanja, preprečiti moramo nepravilno obremenitev družbenih obveznosti, boriti se proti birokratskim pojavom znotraj kolektiva in birokratskim posegom od zunaj. Preprečiti moramo vsako špekulacijo s prodajanjem in iskanjem tržnih viškov. Obsodimo lenuharstvo, krajo, nespametno gospodarjenje z razpoložljivimi fondi itd. itd. Z oceno slabosti opozorimo članstvo na nevarne pojave in nepravilnosti v gospodarjenju, odkrijmo njih vzroke in posledice (pa tudi konkretne krivce). Poučimo članstvo, kako naj se proti tem zlim pojavom bori in jih prepreči.

Sindikati in komune

Rast delavskega in družbenega upravljanja ni samo stvar sindikatov, pač pa vseh organizacij in organov, ki teže k družbenemu napredku. Posebej pa so sindikalni sveti odgovorni za ta napredek in zato tudi za uspeh letošnjih občnih zborov. To še posebno, ker smo prav pred začetkom delovanja komun, to je gospodarskih, socialnih, prosvetnih samoupravnh enot. V pogojih novih samoupravnih enot bodo imeli sindikati zelo pomembne in odgovorne naloge. Kajti za uspešno ljudsko samoupravo je osnovni pogoj vsestransko udejstvovanje delavcev tako na področju gospodarstva, kulture, prosvete, zdravstva itd. Zato na občnih zborih ne bomo obstali le pri kolektivu, temveč bomo obravnavali tudi vsa vprašanja, ki zadevajo našega delavca kot državljana naše ljudske komunalne skupnosti.

Izobraževanje

Posebno pozornost bomo posvetili izobraževanju naših delovnih ljudi. Kajti naš čas zahteva gospodarsko, kulturno in družbeno razgledane delavce. Zato nam ni vseeno, kako delajo naša prosvetna društva »Svobode«. Občni zbor bo zato ocenil, koliko smo pripomogli k širšemu družbenemu obzorju delavcev in še posebej sindikalnih odbornikov, članov delavskega sveta in vseh tovarišev v kolektivu. Ocenili bomo prizadevanja sindikata v tej smeri, koliko je uspel, da si delavci poleg gospodarskih izkušenj pridobe tudi teoretično in praktično tehnično znanje, pa tudi širšo splošno in kulturno razgledanost.

Pa še nekaj o organizaciji

Poleg gospodarskih in družbenopolitičnih ter vzgojnih vprašanj se bodo občni zbori dotaknili tudi organizacijske ureditve sindikata. Teze o organizacijski ureditvi ZSJ so že dalj časa predmet razpravljanja. Predlogov in stališč je vse polno. Vsi želimo, da bi prispevali k taki organizaciji, ki bi ustrezala pogojem naše družbene ureditve. Opozoriti pa moramo, da je v dosedanji razpravi bilo opaziti, da so nekateri zašli v skrajnosti. Tako nekako: ali za ali proti. Nekateri smatrajo strokovne sindikate kot odvišne, drugi so proti krajevni sindikalni ureditvi itd. Take razprave niso nikomur v korist. Nedvomno je, da so strokovni sindikati opravili važne naloge. Z organizacijo socialističnega tekmovanja so veliko prispevali k napredku proizvodnje in vzbujali zanimanje delavcev za gospodarska vprašanja. Prav tako je njihova zasluga zelo pomembna pri utrjevanju delavskih svetov. Kakšna naj bo bodoča organizacijska ureditev SZJ, razpravljamo na osnovi naše družbene stvarnosti ter vsebine dela v novih pogojih. Končno besedo o bodočih organizacijskih oblikah bo izrekel že sklicani III. kongres ZSJ letos v maju.

Dosti delavcev je še neorganiziranih

Prav zaradi nenačelnih razprav so mnogi, ponekod celo odborniki, mislili, da nam sindikati sploh niso več potrebni. Posle-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Tovariš Tito je po osemnajstdnevnem potovanju po Indiji odplul z ladjo »Galeb« iz Kalkute v prijateljsko Burmo, kamor je že včeraj prispel. Zadnje dni svojega potovanja po Indiji je obiskal središče indijske težke industrije, nekaj hidrocentral in povsod, kjerkoli je hodil, je naletel na izredno topel in prisrčen sprejem indijskega ljudstva. — Predsednik indijske republike, Prasad, pozdravlja našega predsednika na postaji v New Delhiju

UREDBA O PLAČAH DELAVCEV IN USLUŽBENCEV GOSPODARSKIH ORGANIZACIJ JE SPREMENJENA IN DOPOLNJENA

Korak naprej!

V Uradnem listu FLRJ štev. 54/54 z dne 28. marca 1954 je objavljena Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o plačah delavcev in uslužbencev gospodarskih organizacij. S spremenjeno uredbo o plačah delavcev in uslužbencev smo v nagrajevanju stopili korak naprej.

Tretji člen uredbe določa, da je plača delavca odvisna od njegovega uspeha pri delu in od gospodarskega uspeha podjetja. Na vseh delovnih mestih in delih, kjer je mogoče meriti delovni učinek, mora gospodarska organizacija predpisati, kolikšen učinek mora delavec doseči v določeni časovni enoti. Z drugimi besedami povedano: gospodarska organizacija mora določiti norme za vsa dela, oziroma delovna mesta, kjer koli je to le mogoče. Gospodarska organizacija lahko določi, da dobiva delavec prejemke za določen delovni učinek ali za določeno količino proizvodov. Pri tem pa mora gledati, da se da ta učinek doseči v času, ki ustreza plači po tarifni postavki (akordna postavka).

Pravilnik o normah je torej sestavni del tarifnega pravilnika in obsega popis norm in cenik del. Direktor gospodarske organizacije je odgovoren za to, da je predlog pravilnika o normah vsklajen s tarifnim pravilnikom. Gospodarska organizacija je kaznovana od 10.000 do 200.000 dinarjev, če nima pravilnika o normah.

Osnutek tarifnega pravilnika sestavi upravni odbor podjetja. V potrditev ga predloži delavskemu svetu podjetja, okrajnemu ljudskemu odboru in sindikalni organizaciji, ki določi svoje zastopnike za pregled osnutkov tarifnih pravilnikov.

Plače delavcev in uslužbencev se določajo po tarifi (tarifni postavki), ki jih predpišejo s tarifnim pravilnikom. Osnova za določitev tarifnih postavk so predvsem: strokovna izobrazba, ki je potrebna za opravljanje dela, delovni pogoji na delovnem mestu in odgovornost za vodstvo dela.

Delavec ima pravico do tolikšnega dela plače za opravljeno delo, kolikor mu je gre za določen učinek oziroma določen čas dela po tarifnem pravilniku in po pravilniku o normah. Če dosežen dohodek ne zadošča, da bi se delavcem izplačale cele plače za opravljeno delo, se jim plače zmanjšujejo v sorazmerju z doseženim dohodkom.

S tarifnim pravilnikom se lahko določi, da dobivajo novi delavci, ki nimajo potrebne prakse, določen čas manjše plače, kot znaša tarifna postavka za delovno mesto, kjer delo opravljajo. Gospodarska organizacija lahko s tarifnim pravilnikom predvidi, da se delavcu, ki opravlja dela, kjer so uvedena merila delovnega učinka, določa plača po času vse dotlej, dokler ne izpolni določenih pogojev za prehod na obračunavanje plač po delovnem učinku.

Člen 55 omenjene uredbe govori, kako je z delitvijo tistega dela dobička gospodarske organizacije, ki je določen za plače. Iz dela dobička, ki je določen za plače, se izplačujejo predvsem premije za prihranke pri materialu in poslovnih stroških ter premije za posebne uspehe v poslovanju, če je vse to določeno v tarifnem pravilniku. Del dobička, ki ostane po teh izplačilih, lahko gospodarska organizacija izplača delavcem kot povečanje plač nad plačami po tarifnem pravilniku.

Gospodarske organizacije morajo sprejeti nove tarifne pravilnike in pravilnike o normah, v skladu z določbami te uredbe in zveznega družbenega plana, najpozneje do 1. aprila 1955. leta.

V večernih tečajih Ljudske univerze, prav tako pa tudi v drugih, ki jih organizirajo delavska prosvetna društva »Svoboda«, se uče delavci in uslužbenci tujih jezikov, poslušajo predavanja iz različnih področij znanosti in tehnike ter si tako širijo svoje obzorje. — Na sliki : Prizor s tečaja angleškega jezika v Ljubljani

TRGOVSKI DELAVCI SLOVENIJE SO ZBOROVALI

Plačni sklad v trgovini

naj se oblikuje na osnovi določenega odstotka od prometa

Dobre in slabe strani decentralizacije trgovine. — V trgovinah načeloma ne bi smeli ustvarjati dobička. — Sedanjo uredbo o trgovskem poslovanju samo dopolnimo.

Na plenumu Republiškega odbora sindikata trgovskih delavcev Slovenije so med drugim razpravljali o dosedanjih izkušnjah glede decentralizacije trgovin, o plačnem sistemu ter o osnutku nove uredbe za trgovinsko dejavnost v prihodnjem letu.

Po dosedanjih izkušnjah lahko sodimo, da je decentralizacija trgovine dosegla predvsem tri dobre rezultate: zaslužki delavcev in uslužbencev v trgovini so bolj kot poprej odvisni od prizadevnosti pri delu in od solidnega poslovanja, zmanjšale so se povprečne zaloge blaga — tudi neidočega — in tudi postrežba je boljša.

Decentralizacija je pokazala tudi določene slabosti. Te so se pokazale predvsem tam, kjer so šli pri decentralizaciji preveč v skrajnost in razdrobili trgovsko mrežo. Prevelika razdrobljenost otežkoča modernizacijo in tehnično ureditev trgovin in ovira razvoj samoupravljanja. Ker je ponekod zaposlenih le nekaj ljudi v podjetju se delavsko upravljanje ne more uspešno uveljaviti. Decentralizacija ni razbila monopol trgovskih podjetij v tolikšni meri kot smo pričakovali.

Pri razpravi o ureditvi plačnega sistema za prihodnje leto, so člani plenuma menili, naj bi se plačni sklad v trgovskih podjetjih oblikoval po prometu. Okrajni, oziroma mestni ljudski odbor ali bodoči organi komun naj bi na osnovi uredbe o plačnem sistemu individualno določali potreben odstotek od prometa, na osnovi katerega bi se oblikoval plačni sklad.

V razpravi o osnutku nove uredbe o trgovinski dejavnosti so nekateri člani plenuma trdili, da bi kazalo sedanjo uredbo samo dopolniti. Nova uredba, vsaj za sedaj, še ni nujno potrebna. Organizacijo trgovske dejavnosti bi kazalo bolj sprostiti, tako da bi o ustanavljanju in o organizaciji posameznih trgovskih podjetij odločali krajevni in okrajni organi, ki najbolj poznajo razmere in potrebe določenega kraja. Plenum je zavrnil predlog prvega osnutka uredbe, ki je predvideval, naj bi dobiček, ustvarjen v trgovinah, delili med potrošnike. Po mišljenju večine odbornikov trgovina ne bi smela ustvarjati dobičkov. Morebitna presežna sredstva pa naj bi trgovska podjetja uporabila za znižanje cen in boljšo ureditev v trgovini. Nekateri člani so tudi predlagali, da bi kazalo ponekod organizirati potrošniške zadruge, ker bi tako prišla bolj do izraza zdrava konkurenca v trgovski mreži.

Plenum je med drugim tudi ugotovil, da je pri nas preveč izvoznih in uvoznih trgovskih podjetij. Pogostokrat se namreč dogodi, da podjetja med seboj nesolidno konkurirajo, na račun notranjega trga, ker pač hočejo izpolniti svoj delovni načrt. F. M.

PISMO IZ NOVE GORICE

BREZ TELOVADNIC

Pri okrajnem Svetu ze prosveto in kulturo v Gorici je bil sestanek ravnateljev gimnazij in učiteljev telesne vzgoje, na katerem so razpravljali o telovadnem pouku na gimnazijah in osemletkah v goriškem okraju.

Menda je v goriškem okraju najmanj telovadnic na Slovenskem. Le na Zalem hribu in v Renčah sta urejeni telovadnici, ki sta last »Partizana«, drugod pa otroci telovadijo v zasilnih prostorih ali pa sploh nikjer. Povsod tudi primanjkuje telovadnega orodja.

Na sestanku so ravnatelji gimnazij in učitelji telesne vzgoje opozorili na te težave, obenem pa so tudi govorili o odnosih med telovadnimi učitelji in ravnatelji ter ostalimi prosvetnimi delavci, ki so bili ponekod zelo slabi. Sklenili so tudi, da bodo takoj začeli pripravljati mladino za velik prvomajski telovadni nastop v Novi Gorici.

Milko

S PLENUMA SINDIKATA RUDARJEV SLOVENIJE

PREOBSEŽNO GRADIVO

Plenum je razpravljal, razen o organizacijskih vprašanjih, še o osnutku novega zakona v rudarstvu, o organizaciji posebne rudarske inšpekcije, tarifni politiki, storilnosti dela in skrbi za članstvo.

V decembru se je v rudarskem domu v Izlakah pri Zagorju sestal razširjeni plenum sindikata rudarjev Slovenije. Odborniki so razpravljali o organizacijskih problemih sindikalnih organizacij, o osnutku novega zakona o rudarstvu, o organizaciji posebne rudarske inšpekcije, tarifni politiki, delovni storilnosti, o družbenem standardu in o letnih dopustih rudarjev. Prav zavoljo tega, ker so na plenumu razen organizacijskih problemov obravnavali tudi druge važne stvari, bi bilo morda bolje, da so za vse ostalo sklicali še posebno konferenco, oziroma, da so o organizacijskih stvareh razpravljali manj in več o ostalih stvareh.

Plenum je priporočil vsem organizacijam kakor tudi Republiškemu odboru, da pripravijo za občne zbore v letu 1955 temeljita poročila. Poročila naj bodo plod dela vseh odbornikov in naj čim bolj vestno osvetle delo in življenje sindikalnih organizacij v letošnjem letu.

Odborniki so precej govorili o delu krajevnih in okrajnih sindikalnih svetov. Nekateri odborniki so trdili, da bi morali biti sindikalni sveti bolj delovni, podrobna razprava pa je pokazala, da so prav rudarji in njihove organizacije premalo delovni v sindikalnih svetih, čeprav bi lahko s svojimi izkušnjami izboljšali delo teh vodstev. Sindikalne podružnice so imele tudi kaj čuden odnos glede odvajanja kvot za sindikalne svete. Podružnice niso upoštevale sklepov višjih sindikalnih vodstev, temveč so same odločale koliko sredstev bodo prepustile sindikalnim svetom.

Plenum je svetoval podružnicam, naj skupno s podjetji organizirajo razne kulturne in fizkulturne prireditve za rudarje v krajih, kjer ti stanujejo in živijo. S podjetji pa se naj dogovorijo glede finančnih sredstev, da bo lahko čim več rudarjev odšlo na letni oddih v počitniške domove.

OB DRUGI OBLETNICI DELOVANJA CELJSKEGA KLUBA DRŽAVNIH USLUŽBENCEV

Lahko so ponosni nanj

Pred nedavnim je spet zaživelo prosvetno delo v celjskem klubu sindikata uslužbencev državnih ustanov. Zbrali so se namreč k prvem predavanju v letošnji sezoni. Predaval je tovariš Edo Grgič, okrožni javni tožilec, o delu Organizacije Združenih narodov. Ker bo klub v kratkem praznoval drugo obletnico dela, je prav, da posvetimo njegovemu dosedanjemu delu nekoliko več besedi.

Klub so ustanovili v začetku leta 1953 potem, ko je mestni odbor sindikata uslužbencev državnih ustanov prijetno uredil in opremil klubske prostore v zgradbi OLO Celje. Klub šteje okrog 700 članov, ki so vključeni v osmih sindikalnih podružnicah.

Življenje kluba se odvija v glavnem v dveh smereh: v kulturno-prosvetni in telesno vzgojni. Zadnjo sezono je bila zlasti živahna kulturno-prosvetna in politična dejavnost.

Člani so imeli priliko poslušati enajst zelo kakovostnih predavanj z najrazličnejših področij našega družbenega življenja, na primer o kazenski odgovornosti zdravnika, o psihologiji dela, o načelih našega novega gospodarskega sistema, o materialističnem svetovnem nazoru, o vtisih z obiska pri sindikatu javnih delavcev Zahodne Nemčije itd. Klub je organiziral tudi več kulturnih prireditev. Za prvi maj so nastopili člani tamburaškega in pevskega zbora SKUD France Prešeren, obiskali so koncerte celjskega komornega moškega zbora; orkester, ki ga sestavljajo člani podružnice Narodne banke pa je priredil večer instrumentalne glasbe. Posebna zanimivost so klubski večeri, na katerih so nastopali člani pod geslom: »Pokaži, kaj znaš.«

Sleherni član kluba je imel priložnost, da se je udeležil tistih predavanj in prireditev, ki so ga najbolj zanimale. Seveda so bile prireditve in predavanja najbolj obiskana v »sezoni«, uprava kluba pa si je stalno prizadevala, da bi sezono podaljšala tudi čez poletje.

Precejšnje število državnih uslužbencev kaže veliko zanimanje za telesnovzgojno in športno udejstvovanje. Take, ki jih šport posebno veseli, so pritegnili med organizatorje športnih prireditev. Izkušnje pa so pokazale, da se je dalo člane na športnih igriščih zainteresirati tudi za druga vprašanja in jih pritegniti k aktivnejšemu delu v sindikatu. Precej je namreč primerov, da so taki člani, ki so se v začetku zanimali le za šport, postali dobri sindikalni delavci in jih je precej v izvršnih odborih sindikalnih podružnic.

Med najaktivnejšimi športniki so člani sindikalne podružnice Okrajnega ljudskega odbora, pravosodnih ustanov in Narodne banke. Nogometna ekipa OLO je gostovala v Kozjem, odbojkarsko moštvo kluba pa je redno vadilo na igrišču tovarne »Metka«. — Sportniki so obiskali sindikat zdravilišča v Novem Celju ter z uslužbenci te ustanove odigrali tekme v šahu, namiznem tenisu in streljanju z zračno puško. Kegljači so nastopili v Šoštanju proti moštvu sindikalne podružnice OLO Šoštanj.

To je v skopih besedah dejavnost celjskega kluba državnih uslužbencev. Igo Ponikvar

S PLENUMA REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA ŽIVILSKE IN TOBAČNE INDUSTRIJE SLOVENIJE

VEC O GOSPODARJENJU

V decembru so na plenumu Sindikata živilske in tob. industrije Slovenije razpravljali o nagrajevanju, produktivnosti dela, družbenem standardu in drugih važnih rečeh.

Ugotovili so, da še v mnogih podjetjih ne nagrajujejo po delovnem činku. Bolje je v tem pogledu v klavnici, tobačni, mlinski in nekaterih drugih živilskih industrijah. Precej delovnih mest v mesni, sadni in alkoholni industriji nima delovnih norm. Da so v podjetjih opustili nagrajevanje po učinku dela, so delno krivi tudi sindikati. Premalo so vztrajali, da se nagrajuje po učinku dela.

Plenum je grajal sedanje predpise o nagrajevanju, ki ne upoštevajo posebnosti posameznih krajev, niti delovnih mest v različnih podjetjih. Člani so predlagali, naj bi sindikati skupno s samoupravnimi organi v bodoče večkrat razpravljali o gospodarjenju in dajali tudi predloge za izboljšanje proizvodnje in organizacijo dela.

Med razgovorom o sistemu nagrajevanja v letu 1955 so dejali, naj bi se vsi temeljito pripravili za izdelavo tarifnih pravilnikov. Glede norm pa so menili, naj bi s posebnimi predpisi določili, kdo in kdaj jih lahko spreminja, ker bi samovoljno spreminjanje norm utegnilo izmaličiti zdravo nagrajevanje po učinku.

Ko je bilo govora o družbenem standardu, so omenili ljubljansko Tobačno tovarno, Pivovarno Union, Soline v Portorožu in nekatera druga podjetja, ki dajejo delavcem med dopoldanskim odmorom toplo hrano, in opozorili na to, da se v teh podjetjih produktivnost delavcev po odmoru dvigne. V Tobačni tovarni dobe delavci enolončnico za 20 dinarjev. Več kot polovica se jih že poslužuje te ugodnosti. V ljubljanski klavnici, kjer so menzo ukinili, bi se klavcem topla malica posebno v zimskih mesecih zelo prilegla, saj delajo včasih kar po 12 ur skupaj.

OBRACUN DELA

(Nadaljevanje s 1. strani)

dica tega je, da je veliko delavcev in uslužbencev izven sindikalne organizacije. Danes je od 345.000 zaposlenih organiziranih le 225.000. Vprašanje neorganiziranih pa ni le gmotno vprašanje, četudi je tudi to važno. Predvsem je to političnovzgojno in socialno vprašanje. V vsakem podjetju je nekaj neorganiziranih, največkrat so ti novodošli delavci iz vasi, ki so se prvič zaposlili. Poleg teh je največ neorganiziranih v obrtništvu, gradbeništvu, kmetijstvu, med gospodinjskimi pomočnicami, kmečkimi posli itd. Nam ne sme biti vseeno, kdo vpliva na te delavce. Naša skupna naloga je, da čimprej spoznajo vlogo in naloge, ki jih ima delavski razred kot celota in vsak posameznik. Organizirati vse neorganizirane je torej zelo važna naloga nas vseh. Samo če bo vsaka podružnica organizirala vse neorganizirane v svojem kolektivu, bomo združili vse delavstvo. Poleg že povedanega pa so prav ti delavci socialno najbolj izpostavljeni in jim je pomoč najbolj potrebna. Iz obeh razlogov smo dolžni poiskati in vključiti vse, ki so v delovnem odnosu, pa če so še tako težko pristopni.

Finančno poslovanje

Ne najmanj važno je tudi gmotno poslovanje organizacij. Obračun in proračun podružnice mora pokazati, kako smo lani gospodarili in kako nameravamo gospodariti v naslednjem letu. Gospodarimo z delavskim denarjem in dolžni smo natanko razložiti, za kaj vse trošimo sredstva iz članarine. Skoraj polovico članarine ostane podružnici. Pri nas, kjer znaša v povprečju mesečna članarina približno enourni zaslužek (v drugih državah pa 4 in pol urni zaslužek, ki se v celoti odvaja sindikalnemu vodstvu), razmišljamo celo o znižanju članarine. To bo pa mogoče le, če bomo organizirali letos vsaj še 40.000 neorganiziranih.

Če bo občni zbor dobro pripravljen in se bodo na njem obravnavala vsa pereča vprašanja, ki zanimajo članstvo, ne bo težko uvideti koristnosti sindikalne organizacije. Naj bodo novi sindikalni odbori čvrsti in sposobni voditi delavske množice naprej v nove delovne zmage, ki so ključ k boljšemu življenju vseh delovnih ljudi.

Mavricij Borc

Z OKRAJNEGA SINDIKALNEGA SVETA V ŠOŠTANJU

NOVI POGOJI DELA

Z ustanavljanjem komun v šoštanjskem okraju se bo tudi temeljito spremenil način dela Okrajnega sindikalnega sveta. Šaleška komuna s sedežem v Šoštanju se bo nedvomno gospodarsko razvila, saj ima vse možnosti za razvoj proizvajalnih sil in s tem za povečanje narodnega dohodka. Komuna v Zgornji Savinjski dolini s sedežem v Mozirju sicer nima takih možnosti kot Šaleška, vendar zadostne za uspešno vodenje dobrega gospodarstva. In v teh velikih nalogah bodo morali člani sindikata temeljito sodelovati.

Ko smo nedavno na seji okrajnega sindikalnega sveta razpravljali o komunah smo ugotovili, da nas v novih pogojih čaka zelo odgovorno delo, da pripomoremo k razvijanju družbenega upravljanja, na področju gospodarske in kulturne dejavnosti naših dveh komun. Ker bo odpadla funkcija okrajnega sveta Šoštanj, smo se že povezali z Okrajnim sindikalnim svetom v Celju, kjer bo v bodoče središče skupnosti komun.

Razpravljali smo tudi o organizacijskih spremembah v sindikatih ter je večina članov mnenja, da bi ustanavljanje sekcij povzročilo še težavnejše delo v sindikatih. OSS — Šoštanj, razen gradbenih in usnjarjev, ni imel velike pomoči od posameznih strokovnih sindikatov, in če bi obstajale sekcije, bi delo samo poslabšali; dočim je vloga sindikalnih svetov v tezah po našem mnenju pravilno poudarjena. Več o tem bodo še poročale posamezne podružnice.

Ko smo govorili o družbenem upravljanju posameznih podjetij, nam je dala precej misliti prva točka dnevnega reda delavskega sveta rudnika lignita Velenje: »Znižanje cen lignita.« »Kako vam je to uspelo,« smo vprašali člana plenuma OSS iz rudnika Velenje. »Dvignili smo storilnost dela ter varčevali z materialom,« je bil odčevali z materialom, je bil odgovor. Pet do deset odstotkov znižanja, je gotovo velik korak naprej. Ali ne bi o tem razpravljali tudi člani DS v tovarni usnja, Gradisu, GG in LIP Nazarje ter ostali kolektivi?

Ne pozabite izvoliti na občnem zboru sindikalnega zaupnika »Delavske enotnosti«!

Vsi so člani »Svobode«

Dne 16. decembra 1954 je imel kolektiv kurilnice Novo mesto redni sindikalni sestanek, na katerem je obravnaval razna politična in gospodarska vprašanja.

Po kratkem in jedrnatem zunanjem in notranjem političnem pregledu, ki ga je podal član sindikalne podružnice tovariš Bambič, je tovariš Colarič, uslužbenec zavoda za socialno zavarovanje v Novem mestu, pojasnil nove predpise o socialnem zavarovanju. Posebno živahno so razpravljali o poročilu vodje kurilnice tov. Pretnarja, v katerem je orisal težave, ki so se pojavljale v prvem letu upravljanja na železnici, pa tudi uspehe in prizadevanja železniških kolektivov v tekočem letu.

Kolektiv je še posebno pohvaliti, ker so vsi njegovi člani tudi člani DPD »Svoboda« v Bršljinu. To je lahko vzor vsem ostalim podružnicam v Bršljinu. Sindikalna podružnica kurilnice je nedavno ponovno podarila DPK »Svobodi« 30 raznih knjig in več brošur.

J. U.

Delovni kolektiv sindikalne podružnice

Uprave ceste MLO Ljubljana

želi vsem članom kolektiva in vsem delovnim ljudem srečno in uspešno novo leto 1955

OB ROBU DOGODKOV

FRANCOSKI PARLAMENT ZA OBOROŽITEV ZAHODNE NEMČIJE

ODLOČITEV

Predzadnji dan lanskega leta je francoski parlament izglasoval še zadnje in najvažnejše določilo pariških sporazumov, po katerem naj bi Zahodna Nemčija in Italija postali članici Zahodnoevropske Unije — naslednice preminule Evropske obrambne skupnosti. Francoski parlament je z 287 glasovi proti 260 in 74 vzdržanim glasovom odobril oborožitev Zahodne Nemčije in njeno vključitev v zahodnoevropski obrambni sistem. Kocka je padla in Mendès-France slavi zmago.

Ko se je francoski parlament prvič sestal, da bi razpravljal o pariških sporazumih (ti obsegajo: proglasitev suverenosti Zahodne Nemčije; privolitev, da sme Zahodna Nemčija postaviti armado dvanajstih divizij, ki naj šteje pol milijona mož; sprejem Nemčije in Italije v Bruseljski pakt in črtanje tistih določil tega pakta, ki govore o obrambi proti nemškemu napadu; sprejem Zahodne Nemčije v Atlantski pakt in končno sporazum med Nemčijo in Francijo o Posarju) je bil ministrski predsednik Mendès-France prepričan, da bo zmagal na vsej črti in da se ne bo ponovil 30. avgust, ko je dobila Evropska obrambna skupnost smrtni udarec prav v francoskem parlamentu in pod vlado Mendès-Francea. To se ni ponovilo, vendar se je moral parlament 16-krat sestati, da je končno vendarle odobril vse, kar so se zahodni diplomati vse te štiri mesece domenili. Kazalo je že, da bo tudi tokrat vse padlo v vodo, saj je parlament prvi člen pogodbe o oborožitvi Nemčije in njeni vključitvi v Bruseljski pakt pri prvem čitanju pretekli petek zavrnil z 280 proti 259 glasovom.

Takrat je v Londonu in Washingtonu završalo in izrečene je bilo precej graje na račun »nesposobnosti« francoskega parlamenta, pa tudi grožnje. Foreign Office je s pristankom iz Washingtona razločno povedal, da bodo Zahodno Nemčijo oborožili in ustanovili Zahodnoevropsko Unijo, četudi brez Francije. Le-ta bi se ji lahko pridružila kasneje, če bi se premislila. Tudi so se širile govorice, ki jim nikakor ni bilo mogoče odrekati verodostojnosti, da bodo Združene države Amerike ustavile vojaško pomoč Franciji in da bosta z Anglijo umaknili svoje čete z evropske celine. Francija bi se tako znašla v Evropi sama s starim in spet oboroženim rivalom — Nemčijo, s katerim pa ima zelo slabe skušnje, saj je ta sosed v zadnjih osemdesetih letih kar trikrat (1870., 1914. in 1940. leta) korakal čez Ren.

No, grožnj tudi z Vzhoda ni manjkalo. Še preden se je francoski parlament zbral, so v Moskvi izjavljali, da bo Sovjetska zveza odpovedala prijateljsko pogodbo s Francijo, ki sta jo obe državi sklenili 1944. leta, če bo francoski parlament ratificiral pariške sporazume. Tudi so dejali, da bi bil sestanek velikih štirih, za katerega se sedaj zavzema Mendès-France, čisto odveč, če bi že prej spravili Evropo v vojaški blok z Zahodno Nemčijo vred, naperjen proti Sovjetski zvezi. Še Angležem so dali vedeti, da bo Sovjetska zveza odpovedala pogodbo o vzajemni pomoči z Anglijo, če bodo potrdili pariške sporazume.

V Moskvi si torej na vso moč prizadevajo, da ne bi Zahodne Nemčije oborožili in da ne bi prišlo do vojaške združitve Evrope, saj vsak ve, proti komu bi bila takšna vojaška zveza naperjena. Poskusili so že veliko, da bi do tega ne prišlo. Predlagali so na primer razgovore o združitvi Nemčije, pri čemer so se že močno približali zahtevam Angloamerikancev, kar pa so le-ti odklonili, češ da je vse skupaj le »propagandni trik«, da bi preprečili oborožitev. In še so povabili 24 držav v Moskvo, da bi se pogovorili o varnosti Evrope. Prišli so le delegati vzhodnoevropskih dežela in Kitajske ter se domenili, kaj bodo storili, če bodo na Zahodu ratificirali pariške sporazume. V skupno deklaracijo so zapisali, da bodo takoj, čim bodo pariški sporazumi podpisani, ukrenili »vse za organiziranje oboroženih sil in njihovega poveljstva kakor tudi vse drugo za obrambo in nedotakljivost svojih mejа«. Ob koncu še predlagajo rešitev nemškega vprašanja, ki je »glavna naloga za utrditev miru v Evropi«. Zato naj bi bile letos svobodne volitve za »enotno, miroljubno in demokratično Nemčijo«.

In tako se je francoski parlament znašel v precejšnjih škripcih: naj pariške sporazume odkloni in si nakoplje jezo Angležev in Amerikancev, ali pa naj jih odobri ter tvega, da se bo prepad med Vzhodom in Zahodom, nad katerim je bilo zadnje čase zgrajenih že precej sicer šibkih mostov, poglobil. Odločili so se za drugo, z majhno večino, kar da slutiti, da se preveč poslancev francoskega parlamenta zaveda, kaj utegne prinesti ratifikacija s seboj. Pravijo, da so odločili zlasti tile razlogi: Zahodno Nemčijo bi oborožili kljub temu, da bi temu Francija nasprotovala. Če je pa že tako, potem je bolje, če jo oborože ob francoski kontroli, da Nemčija ne bi nekega dne spet obrnila orožja proti njim. In še pravijo, da bi se Francija znašla na Zahodu naenkrat osamljena, takšna, ki ne bi v zahodnem svetu prav ničesar več

JESENIČANI SO NAPOVEDALI

odločen boj draginji

Mestni sindikalni svet na Jesenicah je pred nedavnim sklical konferenco, na kateri so razpravljali o vzrokih podražitve najnujnejših življenjskih potrebščin. Na konferenco so prišli zastopniki vseh trgovskih podjetij, predstavniki mestnega ljudskega odbora in organov delavskega upravljanja.

Na Jesenicah so se v zadnjih mesecih lanskega leta precej podražile nekatere osnovne življenjske potrebščine. To je značilno predvsem za povrtnino, moko, kruh, mleko in sadje. Nekateri predmeti so se podražili celo za 149%. Da bi preprečili dviganje cen in po možnosti pocenili vse življenjsko nujne predmete, so na konferenci sklenili, naj trgovine znižajo marže ter uporabijo dosedanje dobičke za pocenitev blaga. Obenem so opozorili trgovska podjetja, naj povečajo nadzor nad prekupčevalci, izvozniki in mešetarji. Čimprej bodo morali urediti tudi kadrovska vprašanja. V povojnih letih se je namreč petkrat povečalo število v trgovini zaposlenih ljudi in med njimi je precej nesposobnih, pa tudi takih, ki imajo več smisla za pridobitnost kot pa za pošteno in kulturno postrežbo. Raziskati morajo vzroke, ki so povzročili izgubo v mnogih trgovskih podjetjih, razkrivati in ostro kaznovati vse pojave gospodarskega kriminala. (Doslej so odkrili veliko škodljivcev, a malo so jih kaznovali; nekateri so celo v boljših službah.)

Nerazumljivo je, zakaj jeseniški trgovci ne navežejo trgovskih stikov neposredno z grosisti in proizvodnimi podjetji. Vmesni členi v trgovski mreži zavirajo ekspeditivnost, draže proizvode in hrome podjetnost. In spet je nerazumljivo, da moramo Jeseničani kupovati povrtnino in sadje na oddaljenih tržiščih, iz katerih je prevoz drag, zamuden in celo škodljiv, saj se na dolgi vožnji pokvari mnogo zelenjave in sadja. In spet je oškodovan potrošnik. Urediti bodo morali tudi dovoz mleka in mlečnih izdelkov na Jesenice, saj bližnje bohinjsko mleko, maslo in sir prodajajo v Ljubljani, Jeseničani pa kupujemo mleko v Tolminu.

Na Jesenicah imamo premalo primernih skladišč ter hladilnic, pa tudi tržnica ni urejena.

O vsem tem so govorili na konferenci, ki jo je sklical Mestni sindikalni svet, in Jeseničani upamo, da bodo naše trgovine v bodoče bolj odločno odpravljale napake in slabosti, ki dvigajo cene potrošnemu blagu in tako postale pošten posredovalec med proizvajalcem in potrošnikom.

-ič

Predrznost brez primere

Trgovsko podjetje »Manufaktura« je oškodoval za 254.000 dinarjev

Nedavno je prišel v ljubljansko trgovino »Manufaktura« Ferdinand Sušnik. Uslužbencem je predložil virmanski ček, opremljen z uradnim žigom trgovskega podjetja »Vino« — poslovalnica Domžale — in izjavil, da kupuje večjo količino blaga za omenjeno podjetje.

Seveda so mu uslužbenci prav radi začeli razkazovati blago. Izbral je 37 metrov blaga za obleke, 12 metrov blaga za plašče, 20 moških srajc in 20 moških spodnjih hlač v skupni vrednosti 254.787 dinarjev.

Kasneje pa se je izkazalo, da Sušnik sploh ni nakupovalec omenjenega podjetja, pač pa nezaposlen šofer, ki je na nepošten način prišel do čeka in blaga. Sušnikovo nakupovanje se bo končalo za rešetkami, kjer bo uvidel, da bo treba vsakdanji kruh služiti s poštenim delom.

Nekaj besed o dijaških domovih na Goriškem

V goriškem okraju imamo šest dijaških in vajenskih domov. Dijaški so v Vipavi, Ajdovščini, Novi Gorici in na Črnem vrhu, vajenski pa v Solkanu in Vrhpolju. Toda noben od teh domov e zasluži svojega imena, zakaj si gostujejo v tako imenovanih provizorijih ali zasebnih hišah, ki kaj malo ustrezajo potrebam mladinskih domov. In tudi oprema je pomanjkljiva, posebno v Ajdovščini, Gorici in na Črnem vrhu.

Res je, da večkrat razpravljamo o teh neurejenih domovanjih naših otrok, toda problem ne bo prej rešen, dokler se ne bodo odgovorni ljudje začeli najresneje ukvarjati z mislijo o zidavi novih dijaških in vajenskih domov.

Naša mladina raste in moramo ji dati, kar pri tej rasti potrebuje. Vedeti moramo, da pri vzgoji mladih ljudi ne smemo čakati leto ali dve; naši otroci rastejo in vsak izgubljeni dan je resnično izgubljen.

—mil

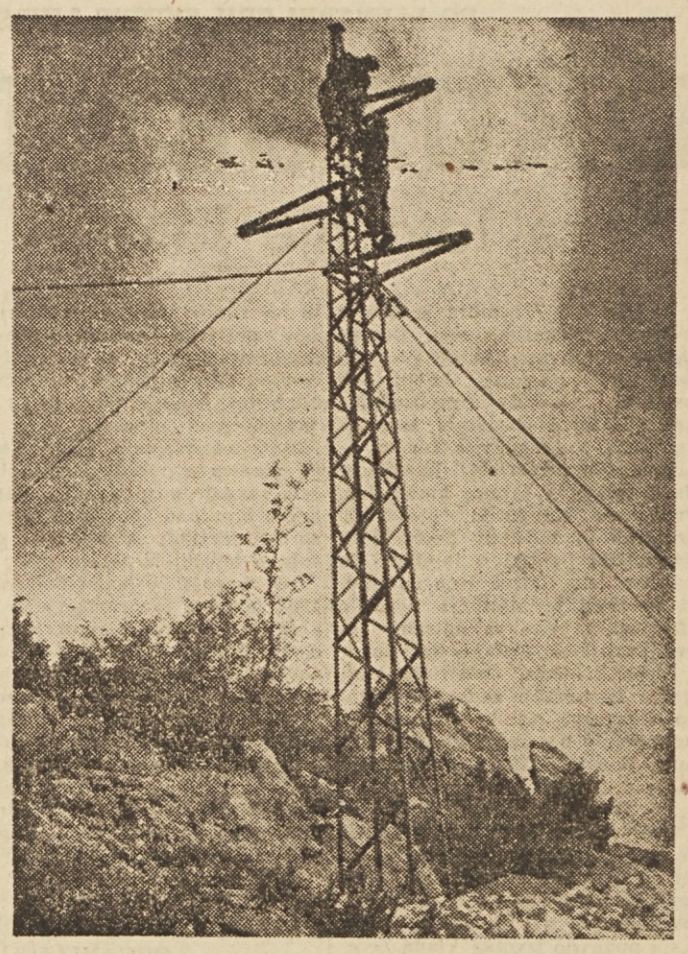

Črna gora... Iz tal vstajajo električni daljnovodi, po katerih teče električni tok, poganja stroje po tovarnah in daje svetlobo naseljem...

Precej časa bi prihranili, če...?

Prebivalci Belc — Podkuže, bi potrebovali železniško postajo

V Gornje Savski dolini je med Mojstrano in Martuljkom prijazno delavsko-kmečko naselje, Belce-Podkuže. Delavci, ki se vozijo na delo z vlakom na Jesenice, izgube precej časa za pot do postaje Mojstrane, do katere je tri kilometre hoje. Poleti, ko je lepo vreme, še nekam gre. Toda pozimi zapade to! veliko snega in je zategadelj pot mnogo napornejša. Prebivalci Belc si hočejo pomagati. Potrebovali bi majhno železniško postajališče. Pripravljeni so sami poprijeti za delo in prispevati tudi del gradbenega materiala in lesa.

S to skromno željo so prišli na občino, na okraj in na železniško transportno podjetje v Ljubljano. Vsepovsod so naleteli na nerazumevanje. Ni čudno, da se 120 Belčanov upravičeno vprašuje, zakaj ni mogoče ugoditi njihovi prošnji, ki jim pomeni boljšo zvezo z ostalimi kraji, zlasti pa z Jesenicami, hkrati pa bi vsem, ki se vozijo na delo prihranili več kot 2 uri dragocenega časa.

Postajališče bi odlično pripomoglo tudi k izboljšanju turizma, saj je ta dolina poznana po svojih naravnih lepotah. Zato upajo vaščani, da njihova prošnja ne bo zaman.

U. Ž.

Zadružniki obsojajo

V nekaterih zadružnih trgovinah še vedno gospodarijo edinole zadružni uslužbenci: navadno poslovodja, knjigovodja in blagajnik. Ker v manjših trgovinah ne potrebujejo troje uslužbencev, opravlja največkrat vse tri dolžnosti eden, ali največ dvoje uslužbencev. Namesto da bi upravni odbori skrbno bdeli nad poslovanjem svojih uslužbencev in jih nadzirali, opravljajo te dolžnosti sila površno, največkrat pa jih prepustijo kar predsedniku zadruge.

Če bi upravni odbor kmetijske zadruge v Št. Vidu nad Ljubljano malce bolj kontroliral poslovanje uslužbencev svoje trgovine, bi revizijskim organom Zadružne zveze ne bilo treba odkrivati škode, ki sta jo zakrivila poslovodja Francka Čuk in knjigovodja Ivan Lukanc. Krivdo za nastalo škodo, ki znaša točno 1,020.259 dinarjev nosi tudi predsednik upravnega odbora Leopold Habe. Iz sodnijskega zapisnika je razvidno, da je Čukova sprejela trgovino, ne da bi se prepričala o pravilnosti inventure. Kasneje ni dnevno vodila izkupilne pole. Dnevne izkupičke trgovine je ugotavljala na ta način, da je k saldu blagajne prejšnjega dne prištela vse dohodke izven trgovine, od tega odštela izdatke tekočega dne, razliko med tako dobljenim saldom in stanjem v blagajni pa prikazala kot dnevni izkupiček trgovine.

Lukanc je nepravilno knjižil, izstavljal napačne fakture, nepravilno izračunaval izdatke v trgovini in skupaj s Čukovo zatajil upravnemu odboru 300.000 dinarjev primanjkljaja.

Tako je šla trgovina rakovo pot. Nekateri člani zadruge so vedeli, da je predsednik upravnega odbora z obema uslužbencema in znanci večkrat popival v zadružnih prostorih. Vedeli so, da se je ob prodaji zalog trgovskemu podjetju »Grmadi« našlo v njihovi trgovini med drugim blagom tudi 200 kilogramov pokvarjenega riža, ki je bil uporaben le še za živinsko krmo, 4.000 kosov čokolade, kar je ogromna zaloga za tako majhen obrat, večje količine pokvarjenih bonbonov, precejšnja zaloga loščila in sidola, ki ni šlo v prodajo in se je medtem pokvarilo. Čudno, da že preje niso posvarili predsednika upravnega odbora, ko so vedeli, da je pustil večjo količino umetnega gnojila v nezaklenjeni šupi in ga tako izpostavljal krajtt. Šele ob reviziji in zaslišanju, so priče odkrivale nepravilnosti, ki bi lahko zadrugo pripeljale na rob propada. Milijonska škoda ni majhna stvar. Šentviški zadružniki upravičeno obsojajo trojico, ki jim je prizadejala tolikšno gmotno škodo. Taki in enaki primeri kažejo, da morajo upravni odbori skupno z zadružniki resneje in skrbneje upravljati svojo zadrugo.

Priložnost napravi tatu

Pred meseci je poslovalnica podjetja »Triglav« na Miklošičevi cesti izdala neznanemu kupcu štiri pare čevljev na naročilnico, opremljeno z žigom Narodne banke 601. Kot vedno, so tudi tokrat prodajalci oddali naročilnico računovodstvu, od tam pa je romala v vnovčenje v Narodno banko 601. Seveda so bili v podružnici Narodne banke nemalo začudeni, kajti čevlje sploh niso naročili, še manj pa prejeli. Prav tako so bili začudeni v podjetju Triglav, ko jih je banka obvestila, da čevljev sploh niso prejeli. Kaj kmalu so spoznali, da je to le spretna goljufija, čeprav niso vedeli, kdo je naročilnico izdal in žigosal. Vso stvar so javili tajništvu za notranje zadeve. Minilo je nekaj mesecev brezuspešnega poizvedovanja...

Konec septembra se je primer ponovil v podjetju »Biserka« v Nazarjevi ulici, kjer so neznancu na podlagi naročilnice, ki je bila opremljena z žigom državnega sekretariata za gospodarstvo, izdali volnene, kariraste odeje. Tokrat so se začudili na Sekretariatu za gospodarstvo, še bolj pa pri »Biserki«, ko so zvedeli, da račun za blago ne bo plačan.

In potem še v podjetju »Elektro« in prodajalci čevljev »Alpina«. V prodajalni »Elektra« so izdali kupcu dve električni peči z vsemi priključki. Prav tako v prodajalni čevljev, kjer so izdali dva para lepih gojzeric. Obe naročilnici sta bili žigosani z žigom »Zavoda za raziskovanje materiala LRS«.

Modtem so organi ljudske milice in kriminalistične službe nenehno iskali goljufivega kupca. Sredi decembra so uspeli. Organi milice so v stanovanju Slavka Porenta napravili hišno preiskavo in našli vse kupljeno blago.

Porento je krivdo odkrito priznal. Dejal je, da je bil trdno prepričan, da ga ne bodo odkrili. Kot kurir je pogosto nosil pošto v razne ustanove. Tam je opazil, da v Narodni banki, kjer so potrjevali račune, ki jih je nosil iz podjetja, lahko med šop računov podtakne prazno naročilnico. Uslužbenka, ki je potrjevala račune ni dosti gledala in jih je pregibala kar v šopu in žigosala. V ustanovah pa je videl, da puščajo uslužbenci pečate na mizah in odhajajo za več minut v druge pisarne. To je izkoristil in žigosal naročilnice. V trgovinah, kjer je kupoval so mu blago brez pomisleka izročili, čeprav so bila naročila večkrat čudna.

Vemo, da prilika dela tatu. Takih priložnosti pa je zaradi nepravilnosti in malomarnosti uslužbencev v podjetjih in ustanovah kot vidimo še kar precej.

Z. v.

Metkino novoletno darilo

Ves tisti teden pred Novim letom so Metkine sošolke govorile le o Novoletni jelki in zvedavo ugibale, kaj jim bo prinesel dedek Mraz. Tudi učiteljica je pripomogla k temu. Pripovedovala jim je o tem najlepšem družinskem prazniku in takrat se sicer nemirni otroci niso niti zganili. Po učilnici je bilo tiho, le od časa do časa je bilo slišati pritajen vzdih.

Metka, drobcena plavolaska, je s svojimi otožnimi očmi strmela skozi okno in z njenih očk je sem pa tja zdrsnila solza. Metkine sošolke so bile tako zaverovane o učiteljičino pripovedovanje, da tega sploh niso opazile.

Šele ko je učiteljica obljubila, da bodo skupaj obiskali dedka Mraza, je Metkina sošolka opazila njen jokajoči obraz.

»Metka joče!«

Tedaj so se otroci zgrnili okrog Metke. Učiteljica se je vsedla poleg nje. Pobožala je Metko, ki že dolgo ni videla bolne mamice.

»Pravijo,« je potožila Metka, »da bo kmalu ozdravela... Vedno pravijo kmalu, pa je še sedaj ni domov. Očka je vedno tako žalosten, čeprav tega ne pokaže. Jaz pa vem... Poznam ga... In za Novo leto bova sama. Očka pravi, da bo naredil veliko jelko. Toda jaz je ne maram. Brez mamice že ne...«

Še učiteljici je kanila solza iz oči. Vse so jo tolažile in jo vabile na svoj dom. Toda Metka je zmajevala z glavo.

*

Učiteljica je obiskala bolnišnico in povprašala zdravnika, kako je z Metkino mamico. In ko je zvedela, da bo Metkina mati še pred Novim letom zapustila bolnišnico docela ozdravljena, je sklenila pripraviti Metki veselo presenečenje.

*

Dva dni pred novim letom se je v pravljični dvorani razlegal otroški vrišč. Metka je sedela poleg učiteljice. Še bolj je bila žalostna kot prejšnje dni. Če ne bi sedel na drugi strani njen očka, bi sploh ne prišla k praznovanju novoletne jelke.

Na oder je prišel dedek Mraz. Delil je darove in vmes grajal in hvalil. Vse je že obdaroval. Samo Metke še ne. Že se je hotel posloviti, pa se je nekaj domislil. Poklical je k sebi še Metko. Tedaj je Metka dvignila pogled in se divje pognala na oder. Ob dedku Mrazu je stala njena mamica in stezala roke Metki v objem.

Vsi v dvorani so vedeli, da je Metka dobila najlepše darilo.

Milan

Mendès-France

pomenila. Zahod bi odločal o vsem brez Francije, njeno mesto bi pa prav lahko zavzela Zahodna Nemčija.

Odločitev je padla. In kaj sedaj?

Prav tile zadnji meseci so pokazali, da so nasprotja na Zahodu, zlasti med Francijo in Nemčijo še zelo velika, kljub temu, da so ob podpisu sporazuma o Posarju prerokovali, da je glavna ovira za izboljšanje odnosov med Francijo in Zahodno Nemčijo že premagana. Adenauer, na primer, je že govoril, da Francozi po svoje tolmačijo sporazum o Posarju, ko govore o »evropeizaciji« tega ozemlja, dokler ne bo podpisana mirovna pogodba z Nemčijo in da v besedilu sporazuma ni govora o »evropeizaciji«. V Parizu pa zatrjujejo, da je prav »evropeizacija« temeljni kamen sporazuma. In po svetu so že začeli pisati o »nesporazumu glede sporazuma«. Vse kaže, da so nesoglasja v zahodnem taboru toliko večja, kolikor večje je popuščanje napetosti v svetu.

Zagovorniki pariških sporazumov trdijo, da se bo mogoče pogajati z Vzhodom le, če svoje vrste vojaštva še bolj okrepe in Nemčijo oborože, njihovi nasprotniki pa zatrjujejo, da bi z oborožitvijo Zahodne Nemčije in vojaško integracijo Zahodne Evrope ustvarili takšno vzdušje, v katerem ne bi bili mogoči razgovori z Vzhodom, najmanj pa bi bila možna združitev obeh delov Nemčije. Nekateri pravijo, da niti prvi niti drugi svojih trditev ne morejo dokazati in da so vse to le ugibanja. Vsi ti pa so prezrli, da so se odnosi v svetu že močno spremenili, da lahko opazimo močno popuščanje in večjo pripravljenost obeh plati na mirno reševanje mednarodnih vprašanj. V takem mednarodnem položaju se ne da več voditi politike na star način, najmanj s silo, oboroževalno tekmo, rožljanjem z orožjem in ustvarjanjem vojaških zvez, kar je Zahodnoevropska unija v prvi vrsti. Prav gotovo politiki vzhodnega bloka ne vidijo v oboroževanju Zahodne Nemčije in ustanavljanju vojaške zveze pod ameriškim pokroviteljstvom nekaj, kar naj bi si raztolmačili za znak popuščanja in pripravljenosti za sodelovanje in sožitje. Takšna politika nekaterih ameriških krogov rodi odpor na drugi strani in seveda tudi protiukrepe. Vse to pa napetost v svetu spet povečuje. »Očitno je torej,« je dejal tovariš Kardelj v Sarajevu, »da orientacije na enotnost Zahodne Evrope v novem položaju — se pravi v vzdušju popuščanja mednarodne napetosti — ni moči več obdržati, če je ne bodo dopolnili z novim aktivnim, konstruktivnim prizadevanjem, da bi zagotovili pogoje za širše evropsko in svetovno sožitje narodov z različno notranjo družbeno ureditvijo. Razen tega samo takšna politika lahko zdaj jasno osvetli politiko vlad, pa bodisi da gre za vzhodni ali zahodni blok.«

To je torej tisto, kar pri vsej stvari okoli Zahodnoevropske unije ne velja. Če si iskreno žele miru in sožitja med narodi, potem bi morali najti način, da neposredno rešijo tista vprašanja, ki jih ločijo (združitev Nemčije, sklenitev mirovne pogodbe z Avstrijo itd.); razen tega pa store vse, da prebrode in izgladijo nasprotja v samem zahodnem taboru, sicer bi se lahko zgodilo, da bi postala oborožena Nemčija tisto, kar je že bila: začetnik vojnih pohodov po svetu.

Omahovanje francoskega parlamenta torej ni neka francoska »specialiteta«, marveč dokaz negodovanja vseh tistih ljudi po svetu, ki jim ni vseeno, kako se suče kolo zgodovine.

Burne razprave o ratifikaciji evropskega vojaškega pakta so se iz francoskega parlamenta večkrat prenesle tudi na pariške ulice

Z JESENIC

POČASI BO BOLJE

Še vedno primanjkuje 1500 stanovanj. — Podjetni jeseniški kovinarji so si zgradili in še gradijo stanovanjske hišice. — Živahna komunalna dejavnost

Čeprav so na Jesenicah zgradili v povojnih letih 12 velikih stanovanjskih blokov in prav toliko samskih stanovanj ter montažnih hišic, še vedno primanjkuje približno 1500 stanovanj. Ker pa bo potrebno precej stanovanjskih hiš, ki so v slabem stanju porušiti, in ker se širijo novi objekti železarne v mestne predele, bo stanovanjska kriza še večja.

V kratkem bodo dograjeni trije stanovanjski bloki, v katere se bo vselilo 48 družin. Železarna bo do leta 1960 zgradila nad 500 novih stanovanj. Razen tega pa bodo jeseniški železarji tudi sami gradili eno in dvostanovanjske hišice. Železarna bo tudi v bodoče nudila kovinarjem potrebne kredite.

Tudi v bodoče se na Jesenicah obeta živahna komunalna dejavnost. Razen že urejenih, najnujnejših cestišč, kanalizacije in vodovoda bodo še letos zgradili novo centralno pekarno z mlekarno, velik turistični hotel in trgovsko hišo, kjer bo tudi tržnica. Razširili bodo tudi Cankarjev trg. Tako bo mesto postajalo vse lepše.

U. Ž.

Trgovsko podjetje

Rašica, Mengeš

želi vsem strankam in odjemalcem srečno novo leto 1955 ter se priporoča

PO PLENARNI SEJI ZVEZNE LJUDSKE SKUPŠČINE

DRUŽBENI PLAN

za letošnje leto je bil sprejet

Zadnje dni decembra je bila v Beogradu plenarna seja Zvezne ljudske skupščine. Ljudski poslanci obeh zborov so na skupni seji poslušali poročilo predsednika Zveznega izvršnega sveta tovariša Svetozarja Vukmanavića-Tempa, ki je govoril o proizvodnji in tržišču, bilanci plačil s tujino, kmetijstvu, družbenem standardu, problemih nerazvitih in zaostalih področij in investicijski politiki v minulem in bodočem letu. Razen tega so ljudski poslanci poslušali še poročilo državnega tajnika za notranje zadeve Svetislava Stefanovića, govor dr. Aleša Beblerja, državnega podtajnika za zunanje zadeve in poročilo državnega tajnika za narodno obrambo, generalnega polkovnika Ivana Gošnjaka, ki so obrazložili predračune svojih resorov.

Po skupni seji sta zvezni svet in svet proizvajalcev Zvezne ljudske skupščine ločeno zasedala in med drugim sprejela predlog zveznega družbenega plana za leto 1955. Oba zbora Zvezne ljudske skupščine sta ponovno izvolila Vlada Zečevića in Ivana Božičevića v vodstvo skupščine. Tudi letos bo predsedoval zveznemu zboru Vlada Zečević, zboru proizvajalcev Zvezne ljudske skupščine pa Ivan Božičević

Minulo zasedanje Zvezne ljudske skupščine je značilno po tem, da so ljudski poslanci sprejeli predlog družbenega plana za leto 1955 brez bistvenih spreminjevalnih predlogov. Razprava o osnutku družbenega plana, ki je trajala nekaj mesecev, je namreč rodila dobre plodove in olajšala delo skupščini in njenim organom.

Sindikati, gospodarske organizacije, Zvezna industrijska zbornica in ostala združenja proizvajalcev so namreč več mesecev podrobno razpravljali o določilih družbenega plana. Predvsem živahna je bila seveda razprava o gospodarskih instrumentih, kot o delitvi dohodka, plačnem sistemu itd. Plodno je bilo tudi delo skupščinskega pododbora za promet in energetiko. Ta dva sta s podrobno razpravo v marsičem olajšala delo gospodarskim strokovnjakom. Po vsestranski razpravi o investicijah in investicijski politiki v skupščinskih odborih na plenarni seji že skoraj ni bilo več mogoče pričakovati še kakršen koli drug spreminjevalni predlog, ki naj bi izboljšal položaj ali kako drugače usmeril razvoj posameznih gospodarskih panog.

Skratka po več mesecev trajajoči plodni razpravi so gospodarski strokovnjaki lažje sestavili predlog drubenega plana, predvsem še, ker so v času razprave temeljiteje proučili dosedanji razvoj gospodarstva in na osnovi ugotovitev in napotkov sestavili dokončen predlog družbenega plana, ki ga je Zvezni izvršni svet predložil skupščini v odobritev. Ljudski poslanci so torej prejeli pred plenarno sejo obilo tehtno sestavljenega in prečiščenega gradiva o dosedanjem in bodočem razvoju gospodarstva. Zato so lahko brez podrobnejših razprav in spreminjevalnih predlogov glasovali za letošnji družbeni plan.

O razvoju gospodarstva za leto 1955 je torej razpravljal zelo širok krog naših delovnih ljudi. Razprava o razvoju gospodarstva ni bila zožena samo na ljudske poslance in gospodarske strokovnjake, ki so sestavljali predlog plana, marveč je zajela skoraj vsako podjetje in strokovno združenje proizvajalcev. Zavoljo tega je bilo delo gospodarskih strokovnjakov lažje in plodnejše, prav tako pa tudi delo skupščinskih odborov za gospodarstvo in delo skupščine same. Prav v tem, v tej vsesplošni razpravi je razlika med plenarnim zasedanjem in sprejemanjem družbenega plana za leto 1954 in za letošnje leto. In teh vsestranskih ter širokih razprav ne kaže zanemarjati pri sprejemanju družbenega plana za naslednja leta, saj lahko iz dosedanjih izkušenj sprevidimo, da je tako delo lažje in plodnejše.

IZ TOVARNE KOVANEGA ORODJA V MEKINJAH PRI KAMNIKU

LE TAKO NAPREJ

Tovarna kovanega orodja v Mekinjah pri Kamniku je stara nad sto let. Posebno vidno pa napreduje v zadnjih letih, saj se s svojimi kakovostnimi izdelki že uveljavlja na svetovnem trgu. Sekire in druge proizvode izvaža v Grčijo, Turčijo, Sirijo, Brazilijo itd. Kolektiv izdeluje nad 20 vrst kovanega orodja, med drugim raznovrstne sekire, lopate, krampe, cepine za planince itd.

Kolektiv nenehno razširja proizvodnjo in je povečuje. Pred kratkim so kupili novo stiskalnico. Poslej bosta dva delavca izdelala na njej toliko proizvodov, kot prej skupno delavci vsega oddelka.

Š. O.

IZ JESENIŠKE ŽELEZARNE

Novatorje so nagradili

Upravni odbor jeseniške železarne je na zadnji seji razpravljal o novatorskih predlogih članov kolektiva. Novatorjem je razdelil nad 100.000 din nagrad.

Delovodja Ivan Žejn je izdelal novo kakovostno jeklo za avtomobilsko industrijo. Po zamisli dveh članov kolektiva dosežejo v železarni z novim delovnim postopkom za polovico večji izplen pri izdelovanju elektrodne žice znamke »Savica«. Ključavničar Ivan Smolej je projektiral in izdelal nov reduktor za stroj, ki izdeluje stožčasta zobata kolesa. Skupina delavcev iz martinarne je izdelala preprosto napravo za dviganje kap na ingotih. Prej je bilo to delo težko, zamudno in tudi življenjsko nevarno. Sedaj ga opravijo hitreje, lažje in brez nevarnosti.

Organi delavskega upravljanja upajo, da bo nagraditev požrtvovalnih članov kolektiva še bolj vzpodbudila novatorstvo in racionalizatorstvo v podjetju.

Z.

V jeseniški železarni so lani investirali 1.365,000.000 dinarjev. Razširitev in modernizacija še ni zaključena. Potrebujejo še 850.000 dolarjev. Med drugim mislijo za ta denar kupiti 30 tonsko elektropeč. (Na sliki vidimo delo pri elektropeči, v jeseniški železarni. — Foto: Slavko Smolej.)

SPREMENJENA JE UREDBA O DOHODKU GOSPODARSKIH ORGANIZACIJ IN NJEGOVI DELITVI

Storilnost bo naraščala

ob sedanji delitvi dohodkov

Zvezni izvršni svet je na zadnji seji med drugim sprejel tudi Uredbo o spremembah in dopolnitvah uredbe o celotnih dohodkih gospodarske organizacije in njegovi delitvi. (Uredba je objavljena v Uradnem listu FLRJ št. 54/54.) Glavna razlika med dosedanjo in novo uredbo je v načinu ugotavljanja dobička gospodarskih organizacij.

Po določili nove uredbe imajo delavci in uslužbenci pravico do plače, obračunane po času in po učinku, še pred ugotovitvijo dobička. Gospodarska organizacija ima pravico dobiti iz dobička sredstva za obvezne in druge sklade in sredstva za povečanje plač članov kolektiva nad plačami po tarifnem pravilniku. Ljudski odbori lahko odslej odobrijo delež gospodarskih organizacij na dobičku tudi pred končno razdelitvijo, če gre za takšne izdatke, ki so namenjeni za nagrade delavcev in uslužbencev.

Nova uredba predpisuje, da mora okraj pri delitvi dobička med njim in podjetjem določiti delež tako, da ta vzpodbuja gospodarsko organizacijo k produktivnejšemu in racionalnemu poslovanju. Ljudski odbor ne more naložiti podjetju dolžnost, da mora doseči določen znesek dobička.

Uredba predpisuje, da mora podjetje iz dela dobička, ki je namenjen za povečanje plač, najprej izplačati premije za prihranke pri materialu, za prihranke pri drugih stroških, za boljšo kakovost proizvodov, za boljšo organizacijo dela in za racionalizacije v poslovanju. Ostanek dobička pa podjetje razdeli med delavce in uslužbence glede na njihov delež pri uspehu gospodarske organizacije.

Samo ta določila, če ne upoštevamo drugih, kažejo velik napredek v delitvi dobička med podjetjem in skupnostjo. Določila upoštevajo pri delitvi dobička predvsem prizadevnost kolektiva kot celote in prizadevnost vsakega posameznika.

Z ZASEDANJA DELAVSKEGA SVETA JESENIŠKE ŽELEZARNE

Zamujeno so nadomestili

Člani centralnega delavskega sveta jeseniške železarne so na IX. zasedanju med drugim razpravljali o pravilih podjetja. O osnutku pravil so že prej razpravljali sindikalni odborniki, člani obratnih delavskih svetov in ostali člani kolektiva ter so osnutek v marsičem dopolnili. Letos misli izdati delavski svet še poslovnik o delu in pristojnosti centralnega delavskega sveta in obratnih delavskih svetov in disciplinski pravilnik.

Delavski svet je na tem zasedanju ugotovil, da je kolektiv nadomestil spomladanski izpad proizvodnje, ko je manjkalo vode in električne energije. Letni proizvodni plan so najprej izpolnili obrati: žična valjarna, valjarna 2400 in martinarna. Kolektive teh obratov so nagradili.

V oktobru je jeseniška železarna dosegla največji uspeh pri prodaji blaga. Naročnikom so poslali 1623 vagonov raznih izdelkov.

Lani so jeseniške železarne potrošile za gradnjo novih obratov 1 milijardo 365 milijonov dinarjev. Podjetje potrebuje še 850.000 dolarjev kredita za popravila in za razširitev predelovalnih obratov ter za nakup 30-tonske elektropeči.

Za 100.000 funtov novih strojev

Pred kratkim smo v Veliki Britaniji naročili več strojev za kopanje kanalov v skupni vrednosti 100.000 funtov. Stroje bomo uporabljali tudi za čiščenje strug in kanalov. Po načrtu bomo razširili in poglobili okoli 246 kilometrov kanalov.

Zunanja trgovina v novembru

V novembru smo izvozili za 6 milijard 668 milijonov blaga, uvozili pa smo ga za 7 milijard 820 milijonov. V primeri z oktobrom se je izvoz zmanjšal za 264 milijonov, uvoz pa za 713 milijonov. Investicijskega gradiva smo uvozili v preteklem mesecu za 394 milijonov dinarjev več kakor v oktobru.

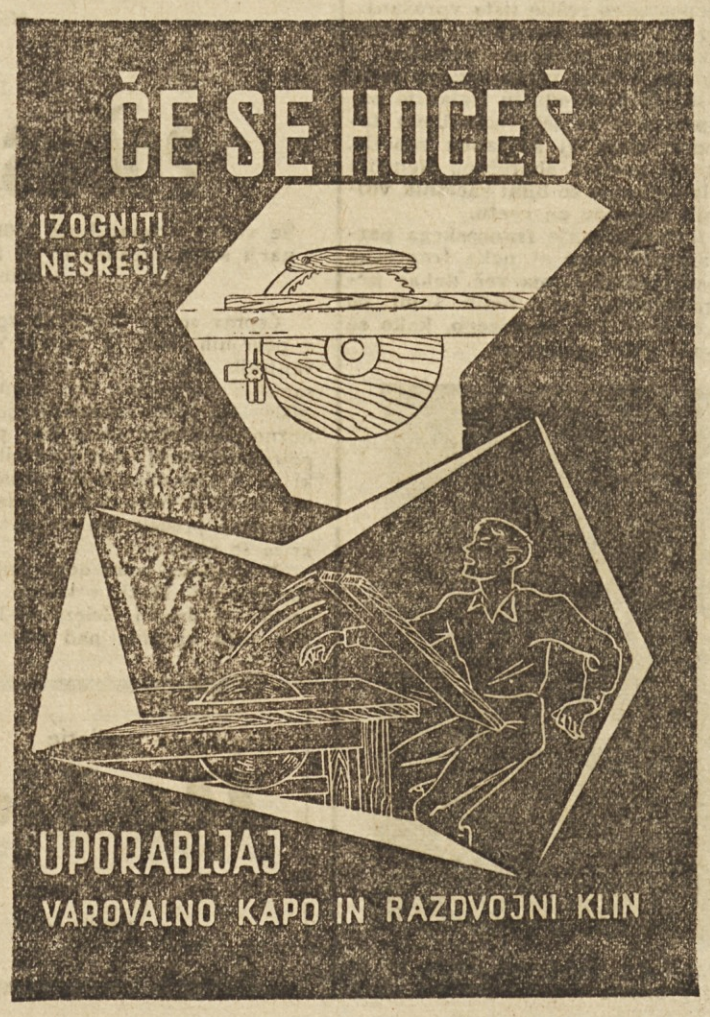

SOCIALNA POLITIKA

Ali je to prav?

V Slovenskem poročevalcu sem tretjega decembra bral o spremembah v uredbi o dohodnini. Moram reči, da me je odločba glede obdavčitve šušmarjev nemalo presenetila in — prizadela. Po novem bomo torej upokojenci, ki imamo manj kot šest tisoč dinarjev pokojnine, zelo prizadeti. Marsikdo izmed nas ni več sposoben za težko delo, lahko pa dela kaj lažjega, česar se je priučil. Tako si skuša na stare dni, po dolgoletnem trdem delu pomagati, da bi laže preživljal sebe, svojo življenjsko družico in morda še otroke zraven. Poslej nas bodo torej obdavčili, tako nam bodo iztrgali še tistih borih nekaj dinarjev, ki si jih »postrani« zaslužimo. Razen tega bomo še kaznovani, ker nezakonito opravljamo delo.

Zdi se mi, kakor da nas hočejo z novim določilom naravnost prisiliti k stradanju in životarjenju. Zakaj bi se ne smeli prislužiti koščka kruha, res samo koščka kruha, kajti za kos nimamo več moči, ker nam jo je izčrpala dolgoletna redna služba.

Končno pa: Marsikateri upokojenec dela, a le za zabavo. Zakaj bi mu je ne privoščili?

Opomba uredništva: Pisec članka je odločbo o obdavčitvi šušmarjev obsodil kot tiranijo, ki bo naše upokojence prisilila v bedo in životarjenje. Pa poglejmo, kako je s to »tiranijo«!

Najprej tovarišu J. L. lahko pripišemo nerazsodnost in kratkovidnost. Najbrž našega gospodarskega življenja ne spremlja dovolj, kajti sicer bi vedel, da je bila nova odločba potrebna. Šušmarstvo se je pri nas razvilo že v pravcato epidemijo, ki izčrpuje po rednem delu mnoge naše kvalificirane delavce in zmanjšuje njihovo storilnost in delovno sposobnost za družbeno proizvodnjo. Mnogi zidarji, pleskarji, mehaniki, šivilje, čevljarji in drugi v prostih urah delajo bodisi za zasebne obrtnike bodisi neposredno za potrošnike. Nova odločba je izšla predvsem zaradi teh, ne pa zaradi upokojencev, med katerimi se jih veliko manj ukvarja s šušmarstvom, pa čeprav ga J. L. pripisuje vsem upokojencem, ki prejemajo minimalne pokojnine.

Tudi mi smo mnenja, da upokojenci, ki dobe 4500 dinarjev na mesec, ne morejo udobno živeti. Vemo pa, da sedanja uredba o določanju in prevedbi pokojnin ni tako kruta, da bi upokojencem odvzela pravico do dela in do »zabave« z delom, kakor pravi J. L. Vsakdo, ki se po 55. letu starosti in po 35-letni delovni dobi (oziroma ženske po 50. letu starosti in 30-letni zaposlitvi) čuti še čilega in zdravega, se sme polno zaposliti. Seveda pa dotlej, dokler dela, ne more prejemati pokojnine poleg redne plače. Takih državljanov je pri nas resda malo, kajti uredba jih ne stimulira k delu. Če pa so honorarno zaposleni nepoln delovni čas, smejo zaslužiti še največ do 6000 dinarjev na mesec. Tako lahko zaslužijo mesečno več, kot bi znašali njihovi prejemki, če bi bili redno zaposleni. Uredba torej dopušča, da se upokojenci zaposle in si gmotno pomagajo! Kazalo pa bi jo še izpopolniti. Zakaj ne bi zdravi in čili 55-letniki, ki jih sedaj upokojimo, čim izpolnijo pogoje za pokojnino, svojih bogatih delovnih izkušenj še naprej vlagali v družbeno proizvodnjo, bodisi kot delavci ali kot vzgojitelji novega kadra. S tem bi našemu gospodarstvu ogromno koristili. Tega se zavedajo tudi naši sindikati in zavodi za socialno zavarovanje. Po njihovem mnenju naj bi 55-letni zdravi in sposobni delavci po 35-letni delovni dobi ostali v rednem delovnem razmerju, seveda če si sami to žele. V zahvalo za njihovo požrtvovalnost pa naj bi jim vsako leto zvišali pokojninsko osnovo za nekaj procentov in jim tako zagotovili lažje življenje v dneh, ko bodo res onemogli. Malomarne in slabe delavce naj bi podjetja še naprej predlagala za upokojitev, ko izpolnijo potrebne pogoje.

Do obrtnih upokojencev je sedanja uredba o pokojninah širokogrudnejša kakor do upokojencev drugih poklicev. Če dobe obrtno dovoljenje, smejo privatno opravljati obrt, ne da bi jim zaradi tega pokojnino znižali. Glede dohodnine pa veljajo zanje isti predpisi, kakor za druge obrtnike. Šušmarje je treba obdavčiti — pa naj bodo to upokojenci ali delavci. Sindikati in samoupravni organi zavoda za socialno zavarovanje menijo, naj bi veljala za upokojence, ki privatno opravljajo obrt, ista merila kakor za one, ki se polno zaposlijo.

Na kratko še enkrat: upokojencu nihče ne brani, da bi delal, saj sme zaslužiti, če je honorarno zaposlen nepoln delovni čas, do 6000 din na mesec bodisi z administrativnim ali telesnim delom. Prepričani smo, da bodo po novi uredbi o pokojninah zdravi in sposobni delavci lahko ostali v delovnem razmerju tudi potem, ko bodo izpolnili pogoje za upokojitev, in se jim bo pokojninska osnova iz leta v leto zviševala. Upokojenci smejo torej delati, vendar zakonito. Nezakonitosti pa menda nihče ne bo zagovarjal, ker gre na škodo družbe.

Tistim upokojencem pa, ki delajo samo za razvedrilo in zabavo, nihče ne bo stopil na prste, ker prav gotovo ne delajo redno. Težko si namreč zamišljam, da bi kdo za zabavo in razvedrilo delal vsak dan po nekaj ur, kajti resno delo še nikoli ni bilo zabavno in tudi nikoli ne bo!

r.

Skrb za družino

Dodatke za otroke so v bivši Jugoslaviji prejemali le državni uslužbenci in nekateri zasebni nameščenci. Nova Jugoslavija pa je tudi na tem področju socialnega varstva družine stopila v vrsto držav, ki posvečajo družini vso možno skrb. Višina naših otroških dodatkov (3000 din za enega otroka, 5500 din za dva otroka, 7500 din za tri otroke, in tako dalje) presega po vrednosti višino dodatkov v vseh evropskih državah razen Francije. Mejna starostna doba otrok, do katere lahko prejemajo dodatek, pa je najugodnejša pri nas.

V letu 1953 je bilo v Sloveniji 87.802 zavarovancev in upokojencev, ki so prejemali dodatek skupno za 171.347 otrok. Izplačanih je bilo šest milijard 641 milijonov 410 tisoč dinarjev, kar pomeni skoraj petino plačnega sklada v letu 1953.

VSEM GOSPODARSKIM ORGANIZACIJAM, URADOM IN ZAVODOM!

S 1. januarjem 1955 je stopil v veljavo novi Zakon o zdravstvenem zavarovanju delavcev in uslužbencev (Uradni list FLRJ št. 51/54). Po 23. členu tega zakona se obračunava nadomestilo plače ob bolezni in porodu (oskrbnina) na podlagi povprečja plač s stalnimi dodatki za delo v rednem delovnem času, ki so bile izplačane v zadnjih treh mesecih pred tistim mesecem, v katerem je nastal primer, ki daje pravico do nadomestila. Za čas, ko je zavarovanec v zdravstvenem zavodu, kjer ima polno oskrbo, je višina oskrbnine odvisna od števila družinskih članov, ki jih zavarovanec preživlja.

Dokler ne bodo tiskani novi obrazci, naj vsi organi, ki izdajajo bolniške liste zavarovancem, vnašajo v dosedanje obrazce — namesto zaslužka po tarifni postavki oziroma plače po uredbi ter stalnega dodatka po pravilniku oziroma uredbi — naslednje podatke:

a) znesek plače s stalnimi dodatki, ki jo je zavarovanec prejel za reden delovni čas v zadnjih treh mesecih pred mesecem, v katerem je nastopila nesposobnost — plačo vpisati posebej za vsak mesec v tri vrste, ki so na dosedanjem bolniškem listu predvidene za »podatke o družinskem članu«; katera plača in stalni dodatki bodo upoštevani, je podrobneje določeno z uredbo o izvajanju zakona;

b) koliko delovnih dni je zavarovanec delal za plačo, ki je navedena pod a) — število delovnih dni vpisati v rubriko »sorodstveno razmerje do zavarovanca«;

c) število nezaposlenih družinskih članov, ki jih zavarovanec preživlja — število vpisati spodaj v prostor pod besedilom potrdila o preživljanju družinskega člana; upoštevajo se družinski člani, za katere ima zavarovanec pravico do zdravstvenega varstva po 13. členu zakona.

Podatke pod a), b), c) je treba vpisati samo, kadar se izdaja bolniški list za zavarovanca. Če se izdaja bolniški list za družinskega člana, se vpišejo podatki o družinskem članu v za to določene rubrike kot doslej.

Zavod za socialno zavarovanje LRS.

Elio Vittorini

LJUDJE in NE LJUDJE

LXXI.

Ko je odšel od Kaptäna Bluta, je Clemm srečal El Pasa, kakor že večkrat, na hodniku, speljanem proti stopnišču.

»Kaj vidim?« je vzkliknil El Paso. Kapetan Clemm je še živ?«

»Bi moral biti mrtev?«

»Mislil sem, da ste mrtvi. Vas sinoči niso vseh pobili?«

»Niti enega nemškega oficirja niso ubili.«

»Toda vi ste bili v tistem sodišču. Mar niste bili v tistem sodišču?«

El Paso je dejal, da so bili italijanski patrioti sijajni. Hotel je, da bi Clemm pil z njim na njihovo zdravje, ker so bili tako sijajni. Ali ni kapetan duhovit človek? Če je duhovit, bo pil z njim na njihovo zdravje. Ali ni duhovit človek?

Toda kapetan je bil siv v obraz.

Ves siv v obraz mu je rekel, da ima dosti dela. »Zvečer bova pila,« mu je rekel.

»Adonde vas?«* je vprašal El Paso.

»Pogovorit se grem z nekom, ki so ga ujeli.« Neki človek v fraku s hotelskimi inicialkami na zavihkih, se je povzpel po stopnicah, stopil za kapetana, in zdelo se je, da komaj čaka, kdaj bo končal pogovor, da bi mu nekaj sporočil.

»Hitro avtomobil,« je dejal kapetan. Tudi pse zraven.«

Človek je odgovoril, da ga kličejo po telefonu iz Kommandature.

»Halo!« je dejal kapetan po telefonu. »Kaj pa je?«

»Es spricht der Befehlshaber.«**

Zvezali so ga s komandantom mesta in kapetan Clemm se je deset minut pogovarjal z njim. Zunaj so celo slišali, kako se smeje. Potem so videli, kako je odšel in si naravnaval pas.

»Hm,« je rekel El Paso.

»Hm?« je odgovoril Clemm. »Hm!«

Ko je šel mimo, se je približal El Pasu.

»Zvečer bomo mnogo pili,« mu je dejal. »Ali morete obvestiti dekle Lindo, da pride tudi ona? Zahtevali bomo, da pleše naga pred nami, Ibarruri. Z repom moje psice Grete, pritrjenim odzad.«

S pokretom roke je pozdravil El Pasa-Ibarrurija.

»Ali že veste?« je dodal. »General Zimmermann je specialno prišel iz svoje rezidence ob Comskem jezeru.«

»Zaradi česa specialno?« je vprašal Ibarruri. Psi so bili že v avtomobilu.

»Psi?« je dejal Clemm. »Ne. Za sedaj nič. Pošljite jih spet gor.«

Medtem ko so Gudruno in Kaptäna Bluta jemali iz voza, se je sklonil nad nju in ju dolgo čehljal po vratu.

Ponovno je stisnil zobe in škripal z njimi kot da tare orehe v ustih. Nek velik avtomobil rečnoblatne barve se je ustavil ob pločniku.

»Clemm,« so ga poklicali.

Eden od SS-ovcev, ki so bili na pločniku, je dejal kapitanu »Der General Zimmermann.«*

Clemm je stekel. »Mein general!«**

»Ja!« je dejal general. »Gehören die Hunde dir? Schöne Hunde.«***

* Kam greš (šp.)
** Govori komandant (nem.)
* General Zimmermann. (nem.)
** Moj general! (nem.)
*** Da! So to tvoji psi? Lepi psi. (nem.)

Clemm je vstopil v generalov voz, avtomobil je krenil, drugi pa je zapeljal za njim. Dva avtomobila sta peljala skozi mestno središče. Ustavila sta se pri San Babili in kapitan je izstopil iz generalovega avtomobila. Spet si je nameščal opasač. Sédel je v svoj avtomobil in čez minuto je bil v prefekturi.

Vprašal je: »Odkod bi lahko telefoniral?«

LXXII.

Medtem ko je neki sluga peljal Clemma k telefonu, je drugi sluga obvestil prefekta o njegovem prihodu.

Prefekt je sedel v velikem naslanjaču z glavo med rokami. Njegovi podrejeni so ga klicali za Pipina.

»Ah,« je rekel Pipino. »Tudi on?«

Z glavo med rokami je bil videti kot da dremlje, medtem ko je neki majhen in suhljat človek z dolgim in tankim nosom govoril skozi telefon in se naslanjal na mizo. Majhen, suhljat, podaljšanega nosu, dolgih in tankih rok, rožnate barve sušičnika, je ta človek govoril tiho, toda videlo se je, da njegov sogovornik na drugem koncu žice kriči.

»Torej, kaj pravi?« je vprašal Pipino.

»Pravi,« je odgovoril človeček, »da jih ima sto dvajset preveč.«

Ko je odgovarjal Pipinu, je z eno roko zaslonil telefonsko slušalko.

»A kaj pravi on?« je dejal Pipino. »Kaj pravi on?«

»Trenutek,« je odgovoril človeček. Govoril je v telefon: »Ne. Ne. Jaz sem dejal samo, da jih ni dovolj.«

»Toda kaj hoče?« je rekel Pipino. »Kaj pravi, da bi storil?«

»Trenutek,« je rekel človeček v telefon. In odgovoril je Pipinu: »Pravi,« je dejal, »ali spustiti jih ali pa postreliti.«

»Lahko je govoriti njemu,« je dejal Pipino. »Ali jih spustiti ali pa postreliti. Lahko je govoriti njemu.«

»Kaj naj mu rečemo?«

»Da jih mora zadržati. Kaj naj pa mu drugega rečemo? Naj najde prostor, kamor naj jih zmesti.«

»Saj prav o tem sprašuje.«

»Vedno sprašuje. Kaj sprašuje?«

»Da naj mu ga da Provincialna uprava.«

»Uprava! Uprava! In zakaj bi mu naj ga dala Uprava? Naj vrže v vsako celico še po enega več.«

»To ni mogoče. Že večkrat je navrgel v vsako celico po enega več.«

»In v vojašnice? In v Kopernikovi ulici?«

»Povsod je isto.«

Izza kota ogromnega naslanjača, kamor se je bil potegnil, je Pipino pogledal človečka, šefa svojega kabineta.

»Oh,« je dejal. »Mar ne morete vi misliti na to? Pomislite vi!«

Ponovno je vzel obraz med roke in spet se je zdelo, da dremlje.

»Dejal bi,« je rekel človeček, »da bi lahko spustili nekaj ljudi.«

Toda zmeden in zamolkel, ves glasan, je ponovno privrel glas iz telefona.

»Trenutek,« je rekel človeček v telefon. »Ali ne morete trenutek počakati?«

»Številni so odvisni od Prefekture,« je dejal človeček. »Zakaj bi ne spustili tistih, ki so odvisni od Prefekture?«

»Spustiti jih?«

»Zaprte jih imajo brez zapornega povelja.«

»In vi pravite, naj jih spustimo?«

»Tako bi rešili problem.«

Namesto odgovora je Pipino zazehal. »Ouuh,« je napravil med zehanjem.

»Delavci so,« je dejal človeček, »ki so zaprti zaradi zadnjega štrajka.«

»Toda ti so Zimmermannovi,« je zavpil Pipino. »Kdo pa se sploh sme dotakniti Zimmermannovih?«

»Toda zaporno povelje smo izdali mi.«

»Ne. Ne,« je zavpil Pipino. »Bolje je, da čujemo Josipa in Marijo.«

»Njemu bo najljubše, če jih postrele.«

»Toda nimamo sodišča. Kako mu more biti najljubše, da jih postreljajo?«

LXXIII.

Glas, ki je zdaj tulil v telefonski slušalki, je postal neizprosen v svoji hripavosti na drugem koncu žice in človeček je zaman govoril: »Toda samo trenutek! Samo trenutek!«

»Pokličite Josipa in Marijo!« je dejal Pipino. »Josip in Marija jih bo imel gotovo kakih sto za spustiti domov. Pokličite mi Josipa in Marijo.«

To je bil vzdevek, ki so ga dali kvestorju na prefekturi. Ta se je pogovarjal s Clemmom pred vrati, zaslišal Pipina, kako vpije, na kratko potrkal in pogledal v sobo.

»Pridi. Pridi,« mu je zaklical Pipino.

Tovariš Vrač piše članek

»No, dobro, bom napisal, kakor sva se domenila,« je dejal brigadni zdravnik, tov. Vrač, ter sedel za peč.

Pravkar smo prišli s pohoda. Dani se. Vsem se zdi, da ne bo nihče zaspal. Kljub celonočnemu pohodu smo vsi dobre volje in zgovorni, kakor bi se pravkar vrnili z nočne zabave.

»Toda —? Tovariš Žan!« se je obrnil k meni. »Brez cigarete ne bo šlo. Mi ne pride nobena prava ideja.«

»No, no!... Seveda, saj razumem... Če mi obljubiš, da mi takoj napišeš članek, kakor si obljubil med pohodom, dobiš ne samo nekaj dimov, ampak celo cigareto.«

Potegnil sem iz žepa listnico ter mu pokazal cigareto. Vrač je vstal, da bi bolje videl.

»Drava,« je dejal z neko spoštljivostjo in oči so mu kar obvisele na cigareti.

»Drava, Drava, in še jugoslovanska...«

»Daj mi papir,« je dejal, »takoj napišem.«

Pomolil sem mu papir in svinčnik. Medtem je Vrač že obrnil vse žepe, kjer je med raznimi papirji in odloki le našel nekaj vžigalic.

»Sedaj pa kar začni pisati, saj veš, kako je pri nas. Niti za uro naprej ne veš, kje boš in kaj boš delal,« sem mu svetoval.

»Prav imaš,« mi je dejal, »le na nekaj si pozabil.«

»Pozabil —? Kaj —? Svinčnik in papir imaš.«

»Pa cigareta?«

S težkim srcem sem mu dal poslednjo cigareto. Toda za članek...

Vrač je vzel papir, svinčnik in cigareto ter zlezel na peč.

»Že od nekdaj najlaže študiram in premišljujem leže,« nam je razlagal, ko si je urejeval ležišče. »V gimnaziji sem študiral tako, da sem ležal na trebuhu, pa tudi na univerzi.«

Udobno se je zleknil po peči. Njegove dolge noge so gledale za seženj čez rob. Naslonil je glavo na komolec ter se zagledal skozi okno. Nato si je prižgal cigareto ter globoko potegnil dim vase.

»Tiho! Vrač piše novelo!« sem opozoril tovariše in se umaknil iz sobe.

Radoveden, kaj je napisal, sem se čez čas vrnil. Tovariši so popospali za mizo in po klopeh. S peči pa je bilo slišati enakomerno smrčanje. Zlezel sem na peč. Počasi in previdno, da ga ne bi zbudil, sem potegnil papir izpod Vračeve glave. Bil je ves zmečkan. Toda najsi sem ga še tako obračal, nisem zagledal niti črke. Nekje mora biti vendar popisana pola! Aha, najbrže jo ima v žepu, sem pomislil. Iz žepa mu je gledal košček papirja. Previdno sem ga izvlekel.

Berem: »Bolničarka Nada naj se takoj javi v štabu brigade, da...« ‚Le kaj ima ta opraviti s člankom? Kje neki ima članek?'

»Tovariš Vrač... Halo... Vrač...!«

»Kaj je? Pokret?« je mrmral napol v snu.

»Kje imaš članek?«

»Kako? Kakšen članek?« Šele tedaj se je zbudil. Pomel si je oči. »Kako sem zaspan,« je zopet zamrmral.

»Kaj je?« se je obrnil k meni. »Kaj je s člankom?«

»A? Članek...« je dejal ter se popraskal po glavi. »Nisem ga še napisal. Nekaj časa sem premišljeval, in ko sem hotel začeti pisati, sem zaspal.«

Samo to je povedal, nato se je zopet obrnil v zid in globoko zaspal. Šele popoldne smo ga spravili s peči.

Po kosilu smo vsi govorili samo o cigareti. Tedaj se je Vrač spomnil tudi na članek.

»Tovariš Žan!«... je dejal. »Napišem ti o prvi priliki, samo naspati in odpočiti se moram.«

Dober teden kasneje smo taborili na Menini planini. Že popoldne je prišel Vrač k meni.

»Danes sem spočit in razpoložen za pisanje. Bolnike sem že pregledal in sedaj imam čas.«

»Dobro, pa mi napiši tisti članek.«

»Saj bi... Ne enega, dva! Samo če bi imel le eno polovičko. Brez cigarete pa ne gre.«

»Se bova pomenila. Nekje hranim za zlato rezervo še dve cigareti. Dobiš obe, samo če napišeš, kar si obljubil.«

Vrač je takoj vzel svoj nahrbtnik, potegnil iz njega odejo, vrgel preko rame svojo torbico in dejal: »Pojdiva!«

Šla sva na parobek gozda, tam je pogrnil po tleh odejo in legel.

»Papir in svinčnik,« mi je dejal. Dal sem mu oboje.

Spet je legel na trebuh. Torbico, iz katere so grozeče gledale zdravniške klešče in škarje vseh mogočih oblik, je položil predse, da bi služila za mizo. Vzel je nožič ter si brusil konico svinčnika. Prižgal si je prvo cigareto in hlastno potegnil dim. Počasi je spuščal modrikaste kolobarčke ter jih opazoval, kako so izginjali med vejami. Sijalo je toplo, zgodnje pomladansko sonce...

Čim sem mu dal vse, kar je zahteval, sem ga pustil samega. Na poti sem srečal bolničarko, ki ga je iskala.

»Tovariš zdravnik sedaj ne sprejema. Sploh ga ne sme nihče motiti. Piše članek,« sem ji dejal.

»Kdaj pa ga lahko pokličem?« je vprašala bolničarka.

»Kdaj? Sedaj imate bataljonsko politično uro. Ko bo ura končana! Sicer grem pa tudi sam na politično uro in bova potem skupno odšla k njemu.«

Po politični uri sva se napotila zopet k njemu. Že od daleč sva ga videla, kako je ležal na travi. »Tiho pojdiva, da ga ne zmotiva!« sem dejal spremljevalki.

»Malo počakajva. Najbrže piše!« Nekaj časa sva ga opazovala, ko pa se le ni premaknil, je dejala bolničarka:

»Ali slišiš?«

»Slišim. Smrči.«

Približala sva se mu po prstih. Spal je. Svinčnik je še držal v roki, poleg njega na odeji sta ležala dva ogorka cigaret in nekaj pepela. Veter pa se je poigraval s polo papirja, na kateri sem zaman iskal obljubljeni članek.

(»Nova beseda« št. 2 — 1. junij 1944 — Glasilo IV. operative cone NOV in POS)

OBZORNIK

Sklepi o družbeni prehrani

XIX. Plenuma Centralnega veta ZSJ

Devetnajsti plenum Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije je razpravljal o problemih družbene prehrane. O tem je razpravljal, ker je raven stroškov za prehrano razmeroma visoka, ker je sedaj manj delavsko-uslužbenskih restavracij in kaže tudi naše gostinstvo in prehrambena industrija premajhno skrb za zadovoljitev potreb velikega števila delavsko-uslužbenskih družin. Plenum je upošteval težave v prehrani, ki so nastale zaradi suše in drugih objektivnih činiteljev. kakor tudi to, da so sedanji pojavi na področju prehrane posledica obstoječega položaja našega gospodarstva v celoti. Posledice so v tem, da se gospodarstvo zelo hitro razvija in še vedno obstoje neskladnosti v razvoju posameznih panog. Kljub vsem tem stvarem misli plenum, da je mogoče in potrebno v sedanjih okoliščinah sprejeti ustrezne ukrepe in izboljšati prehrano delovnih ljudi naše domovine ter vplivati na dvig življenjskega standarda.

Na osnovi poročil in razprav je XIX. plenum Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije sklenil tole:

1. Restavracije in gostinske objekte je treba odpirati izključno za prehrano delavcev in uslužbencev ter članov njihovih družin. To naj store ljudski odbori, delavski sveti pri večjih gospodarskih podjetjih ali manjših podjetjih skupno. Da bi bili stroški prehrane nižji in da bi bilo poslovanje restavracij uspešnejše, bi bilo nujno:

a) osvoboditi obrate za družbeno prehrano obveznosti, da ustvarjajo dobiček. Obrati naj ne bi plačevali anuitet in obresti na osnovna sredstva, dalje naj ne bi plačevali amortizacije na del osnovnih sredstev. Obrati družbene prehrane naj bi imeli možnost plačevati gorivo in električno energijo po cenah, ki veljajo za gospodinjstva in podjetjem bi morali omogočiti, da dajejo svojim restavracijam osnovna sredstva. Z vsemi temi stvarmi bi bili obrati družbene prehrane v ugodnejšem položaju;

b) posameznim restavracijam bi morali preskrbeti občasne dotacije — kolikor je to v resnici potrebno — in sicer iz sredstev ljudskih odborov ali iz dobička podjetja, potlej, ko je odštet plačni sklad;

c) v delavsko-uslužbenskih restavracijah, ki jih ustanovijo ljudski odbori, je treba zagotoviti družbeno upravljanje, in sicer ob sodelovanju določenega števila abonentov. Restavracije pri podjetjih pa je treba šteti za sestavni del podjetja. Restavracijo vodi organ, ki ga postavlja delavski svet. (Dokler ne bodo izšli predpisi o upravljanju obratov družbene prehrane, bi bilo potrebno, da tudi pri restavracijah, ki jih ustanove ljudski odbori, delujejo sveti potrošnikov s posvetovalnim in nadzornim glasom.)

3. Posebno pozornost je treba posvetiti odpiranju dietnih in mlečnih restavracij. Ti obrati bi morali poslovati brez kakršnega koli dobička in s čimbolj znosnimi cenami. Pri podjetjih bi bilo prav tako koristno odpreti bifeje, kjer bi lahko delavci med odmorom dobili topla in hladna jedila in brezalkoholne pijače.

3. Na osnovi številnih in dobrih izkušenj priporoča plenum sindikalnim organizacijam in delavskim organom upravljanja, da prouče možnosti za uvajanje toplega obroka prehrane v času odmora, in sicer za vse delavce in uslužbence. Stroški za topli obrok naj bi bremenili plačni sklad podjetja.

4. Ljudski odbori naj omogočijo prehranjevanje abonentov pri zasebnih gospodinjstvih. Takšnih gospodinjstev ne bi smeli obdavčevati pod pogojem, da za to delo ne uporabljajo tujo delovno silo.

5. Plenum misli, da je poslovanje delavsko-uslužbenskih restavracij v dobršni meri odvisno od notranje organizacije dela, od načina nagrajevanja in osebne zainteresiranosti zaposlenega osebja. Iz teh razlogov poziva sindikalna vodstva in organizacije gostinskih delavcev, kakor tudi organe delavskega upravljanja, da prouče možnosti za izboljšanje organizacije dela, za uvajanje sodobnih metod poslovanja in pripravljanje hrane ter za uvajanje samopostrežbe potrošnikov itd. Prav tako predlaga, da so prejemki osebja v restavracijah zaprtega tipa sestavljeni iz dveh delov: stalnega dela in odstotka, ki bi bil odvisen od števila abonentov.

Zavoljo pomanjkanja strokovnega kadra v gostinstvu sploh, posebej pa še v delavsko-uslužbenskih restavracijah, se priporoča odborom in gostinstvu, da organizirajo tečaje, izdajajo prikladne priročnike in navodila o pripravljanju jedil in načinu prehrane v delavsko-uslužbenskih restavracijah. Z raznimi predavanji in seminarji je potrebno nenehno izboljševati strokovno raven kadrov, posebno v obratih družbene prehrane.

6. Ker naša prehrambena industrija ne skrbi dovolj za poboljšanje prehrane delovnih ljudi, poziva plenum podjetja prehrambene industrije, da usmerijo svojo proizvodnjo:

a) na konserviranje in predelovanje vseh vrst proizvodov, ki jih potrošniki žele in ki jih še ni dovolj;

b) na proizvodnjo prehrambenih polproizvodov, ki jih lahko hitro pripravimo kot gotova jedila, ker bo to velika pomoč predvsem za zaposlene žene;

c) na pocenitev osnovnih proizvodov prehrambene industrije.

7. Ker slabosti in pomanjkljivosti trgovske mreže posebno v prometu s kmetijskimi prehrambenimi predmeti v precejšnji meri vplivajo na težave v prehrani, naroča plenum predsedstvu Centralnega sveta ZSJ in Sindikatu trgovskih delavcev, da proučijo organizacijo trgovske mreže v celoti, kakor tudi razne oblike zaintersiranosti potrošnikov v poslovanju trgovine (ali z ustanovitvijo potrošniških zadrug, ali da so potrošniki soudeleženi pri delitvi letnega dobička in podobno).

8. Plenum poziva krajevne in okrajne sindikalne svete da vplivajo na ljudske odbore na intenzivnejši razvoj kmetijskih gospodarstev v njihovi okolici, da se okrepi razvoj kmetijskih zadrug, da se vzpodbudi zasebna kmetijska proizvodnja in da se osnujejo manjša podjetja za predelavo in konserviranje sadja in perutnine, ker bi lahko tako koristno uporabili tržne presežke. Plenum priporoča vse te stvari zato, da bi porasla kmetijska proizvodnja in da bi se pocenila zelenjava, sadje, živina, mleko, mlečni in podobni proizvodi v okolici velikih mest in industrijskih središč.

Prehrana je eden od najvažnejših činiteljev v življenju. Od nje je odvisno življenje in zdravje vsakega posameznika, delovna moč, sposobnost in produktivnost dela, vse to pa bistveno vpliva na hitrost socialistične graditve. Zavoljo izboljšanja in pocenitve prehrane delovnih ljudi naše domovine, oziroma zaradi napredka življenjskih pogojev in dviga življenjske ravni je treba na tem področju dela koordinirati delavnost vseh zainteresiranih činiteljev: predstavniških organov ljudske oblasti, delavskih organov upravljanja, sindikalnih organizacij, znanstvenih inštitutov in delovnih kolektivov določenih gospodarskih panog. Plenum poziva vsa sindikalna vodstva, naj bodo iniciatorji za proučevanje položaja prehrane delavcev in uslužbencev v posameznih mestih in delovnih kolektivih Prav tako naj bodo tudi iniciatorji pri skupni akciji za izboljšanje prehrane posameznikov in družbene prehrane sploh.

NAVODILA IN TOLMAČENJE

Kaj je zaposlitev na poskušnjo in kako je urejena?

Podjetja se poslužujejo tudi zaposlitve na poskušnjo. Njen namen je, v praksi preizkusiti zatrjevane delovne in strokovne sposobnosti prej, preden se sklene redno delovno razmerje. Takšno zaposlitev lahko zahteva tudi delavec (ali uslužbenec), če želi poprej v praksi spoznati delovne pogoje, v katerih naj bi delal, in ugotoviti tudi sam, ali mu delo ustreza in ali ga je sposoben vršiti. Prevladuje sicer mnenje, da zaposlitev na poskušnjo lahko zahteva samo podjetje. Toda zahteva jo lahko tudi delavec (uslužbenec). — Zaposlitve na poskušnjo ni mogoče dekretirati, odrediti enostransko. Mora biti izrecno dogovorjena, o njej morata biti sporazumne obe strani. Delavec mora nanjo pristati, seveda prav tako pooblaščenec podjetja ali zasebni delodajalec. Oba morata že ob nastopu dela vedeti, da še ni dokončno sklenjenega delovnega razmerja. Kasneje zatrjevan dogovor o poskusni zaposlitvi je neupošteven; če namreč ob nastopu dela ni izrecno dogovorjena in sporazumno določena taka zaposlitev, nastane ob nastopu dela redno delovno razmerje. — Zaposlitev na poskušnjo lahko traja največ 14 dni. Dogovor, po katerem naj bi trajala dalje časa, je ničen. Tekom teh 14 dni lahko ali delavec ali podjetje vsak čas razdere to razmerje na poskušnjo z enodnevno odpovedjo. Kaj pa če ni take odpovedi niti zadnji, t. j. štirinajsti dan? Zaposlitev na poskušnjo je prerastla v redno delovno razmerje, ki je nastalo na podlagi dejstva, da tekom poskusne dobe ni bilo odpovedi. Po izteku 14 dni ni mogoče več uveljavljati zaposlitve na poskušnjo, ker je že nastalo redno delovno razmerje. To pa se lahko razveže praviloma samo z redno odpovedjo.

Ali lahko odloči o povišanju plač upravnemu vodstvu delavski svet sam brez predhodne seje izvršnega odbora sindikalne podružnice?

Povišanje »plač« je običajno sprememba tarifnega pravilnika: določijo se namreč nove višje tarifne postavke. Taka sprememba se lahko izvrši po točno predpisanem postopku, ki je enak za izdajo novega tarifnega pravilnika. Če naj se upravnemu osebju zvišajo plače, t. j. določijo nove višje tarifne postavke, potem mora najprej upravni odbor izdelati predlog za te nove višje tarifne postavke, kar mora seveda obrazložiti, zakaj je potrebno, kaj utemeljuje zvišanje. Ta predlog mora potem upravni odbor predložiti v javno razpravo celotnemu kolektivu. Najmanj 14 dni mora imeti kolektiv na razpolago za obravnavo tega predloga, tako ima vsak član možnost, da o predlogu da svoje mnenje in svoj predlog. Seveda lahko v tem času o predlogu razpravlja tudi izvršni odbor podružnice. Vsa mnenja in predloge mora upravni

Razgovor s tajnikom Zveze »Svobod« tov. Romanom Albrehtom

V prvi vrsti: izobraževanje

Načela so jasna, potrebni so praktični ukrepi ter vztrajno in ljubezni polno, dobro organizirano ter visoko kakovostno izobraževalno delo

Predsedstvo Glavnega odbora Zveze delavskih prosvetnih društev »Svoboda« je povabilo zastopnike delavskih prosvetnih društev in številne predavatelje na posvetovanje o izobraževalnem delu, in sicer v Celje za 5. januar (predstavnike društev z območja Štajerske in Zasavja) in za 9. januar v Ljubljano (predstavnike društev z območja Gorenjske, Dolenjske in Primorske). Sodelavec našega lista je obiskal tajnika Zveze »Svobod« tov. Romana Albrehta in mu v zvezi s temi posvetovanji zastavil nekaj vprašanj, na katera je tov. tajnik takole odgovoril:

S kakšnim namenom je vodstvo Zveze sklicalo omenjeni posvetovanji o izobraževanju?

O potrebi takih posvetovanj je sklepal že Glavni odbor na svoji prvi seji, ki je bila lani v Mariboru. Tedaj je Glavni odbor naročil predsedstvu, da podrobno pripravi posvetovanje. Na svoji seji je Glavni odbor proučil izobraževalno dejavnost delavskih prosvetnih društev. Ugotovil je, da je ta dejavnost v primeri s potrebami delovnih ljudi po izobrazbi in znanju še mnogo premalo razvita in je zato opozoril vsa društva, da je izobraževalnemu delu treba posvetiti več pozornosti. Glavni odbor je tedaj nakazal tudi glavne smeri izobraževalne dejavnosti. Če na kratko povzamemo napotke, ki jih je nakazal, potem bi bili predvsem:

Društva naj skrbe za bogatitev splošne razgledanosti delovnih ljudi, poleg tega pa naj posvete posebno pozornost tehnični izobrazbi delovnega človeka in oblikovanju njegovih moralnih vrednot. Glavni odbor je bil tudi mnenja, da je za uresničenje tega dela treba predvsem poskrbeti, da se poleg občasnih oblik izobraževanja v društvih razvije tudi stalno izobraževanje, da društva osnujejo izobraževalne ustanove, ki bodo v svojem delu imele določeno kontinuiteto in da društva predvsem skrbe za visoko kakovost izobraževalnega dela.

Če se po povedanem vprašamo, kakšen namen imata sklicani posvetovanji, potem si lahko takole odgovorimo: Namen posvetovanj je predvsem, da na njih konkretiziramo načelno osvojena stališča, s katerimi se vsi strinjamo in da se dogovorimo o načinu in metodah za njih praktično izvedbo.

Ali bi lahko povedali, s kakšnimi ukrepi bi, po Vašem mnenju, morali začeti, da bi uresničili napotke Glavnega odbora Zveze o izobraževalnem delu?

Pobud je nebroj. Težko je reči, katerih stvari naj bi se lotila vsa društva, ker je splošna raven društev zelo različna in ker so pogoji v krajih, kjer društva delajo, zelo različni. Kadar je torej govora o načinih, oblikah in metodah izobraževanja, potem je treba to pojmovati res izključno samo kot pobudo, ob kateri morajo društvena vodstva sama presoditi, v koliko so take pobude sprejemljive, oziroma uresničljive na njihovem območju, oziroma v koliko so društva sposobna te pobude izpeljati. Nič ni slabšega, kot lotiti se stvari, ki je društvo ne zmore, ker neuspeh potem ubije voljo do vsega dela. Prav tako pa je zelo slabo vsiljevati neke oblike in načine izobraževanja tam, kjer so si našli že svoj način, ki je uspešen in ploden. Ko torej govorimo o praktičnih ukrepih, si moramo biti na jasnem predvsem v tem, da naj bodo ti ukrepi in načini izobraževanja taki, da bo z njimi mogoče čim uspešneje izpeljati temeljna načela izobraževanja, ki jih je Glavni odbor na svoji seji v Mariboru podrobno razčlenil. To mora biti v osnovi vseh praktičnih ukrepov.

Seveda pa je kljub temu mogoče opozoriti na nekatere praktične probleme, ki povzročajo resne težave pri izobraževalnem delu in ki so več ali manj skupni vsem delavskim prosvetnim društvom.

Med temi problemi naj predvsem opozorim na naslednje:

1. V vseh večjih krajih bi bilo potrebno bolj skrbno urediti knjižnice in čitalnice, obogatiti njihovo knjižno zalogo, zlasti bi bilo potrebno v knjižno zalogo priskrbeti več poljudno znanstvenega in tehničnega čtiva, brez katerega si je težko zamišljati splošno izobraževalno delo. Poskrbeti bi bilo potrebno za dobro vodstvo knjižnic.

2. Preiti bi bilo treba od skoraj izključno občasnih oblik izobraževanja na stalnejše oblike, kot so razni tečaji, krožki, delavske univerze s stalnim programom, posebne delavske šole itd. Okrog teh stalnejših oblik izobraževanja bi bilo treba zbirati določen krog slušateljev, ki bi si v nekem določenem času tudi pridobili določena znanja.

3. Izobraževalnim ustanovam bi bilo treba poskrbeti stalno strokovno sposobno vodstvo in grupirati okrog teh ustanov določen krog dobrih predavateljev.

4. Posvetiti bi bilo treba večjo pozornost kot doslej ureditvi potrebnih prostorov za izobraževanje, to je prostorov za čitalnice, predavalnice in raznih klubskih prostorov.

5. Več denarnih sredstev, s katerimi razpolagajo društva iz svojih dohodkov, oziroma iz dotacij bi bilo treba nameniti izobraževalnim ustanovam društva.

Komu naj bi bilo namenjeno izobraževalno delo v omenjenih izobraževalnh ustanovah delavskih društev?

Nikakor ne samo društvenemu članstvu. Nobena sekcija delavskega društva svoje dejavnosti ne razvija samo zato, da bi zadovoljila potrebe članstva, ampak teži vsaka sekcija, da si pridobi čim širši krog javnosti za svojo publiko. Isto načelo velja za izobraževalno sekcijo. V izobraževalnih ustanovah »Svobod« bo torej dobrodošel in prisrčno pozdravljen vsak, ki si hoče širiti svoje obzorje in bogatiti svoje znanje.

Seveda pa bodo morala vodstva društev v praktični propagandi skrbeti za to, da bodo pridobila kot slušatelje za posamezne izobraževalne ustanove zlasti tiste delovne ljudi, ki jim je znanje, katerega nudi določena oblika izobraževanja, predvsem potrebno. Dočim bodo morala recimo društva računati pri splošnih predavanjih na čim širšo javnost, torej bodo morala vabiti čim širši krog delovnih ljudi, bodo v stalnejših oblikah izobraževanja stremela predvsem za tem, da pritegnejo za slušatelje prav določene ljudi.

Naj pojasnim z nekaj primeri!

Danes pri nas nimamo ustanove, ki bi se načrtno ukvarjala s socialno, ekonomsko, pravno, tehnično izobrazbo delavcev, ki delajo kot voljeni odborniki v organih upravljanja in v organih delavskih ter družbenih organizacij. To je zelo resna vrzel v našem prosvetnem delovanju, ki jo je treba čimprej odpraviti. Mislim namreč na člane delavskih svetov in upravnih odborov, na člane zborov proizvajalcev, člane skupščin socialnega zavarovanja itd., ki jim je zaupano silno odločilno družbeno delo, ki terja od teh delovnih ljudi tudi dobrega poznavanja prej omenjenih zadev.

Za te delavske tovariše bi morale »Svobode« organizirati neke vrste delavske šole. Take delavske šole so marsikje že poskušali osnovati, toda poskusi so ostali skoraj povsod brezuspešni. Mislim, da je bila glavna slabost v tem, da so imele te šole značaj rednih izobraževalnih šol ali pa značaj rednih strokovnih tečajev, katerih namen je bil dati delavcem strokovno kvalifikacijo. V te šole so začeli hoditi tisti delavci, ki so hoteli postati uradniki ali tehniki. Seveda mora naš šolski sistem dopuščati delavcem možnost, da lahko ob prostem času pridobe potrebno znanje, ki jim omogoča službeno napredovanje in omogoča tudi določeno prekvalifikacijo. Toda to mora biti v sklopu rednega šolstva. Delavske šole, ki naj jih organizirajo delavska društva, pa morajo posredovati delavcem tista znanja, ki so potrebna za opravljanje družbenih pooblastil, ki jih imajo delavci ne glede na njihov strokovni nivo in položaj v proizvodnji. Delavske šole morajo torej vzgajati dobre družbene delavce, odbornike v družbenih in delavskih organih. To je bistveno poslanstvo delavskih šol.

Drug primer so na primer marksistični krožki.

Najprej moram povedati, da ljudje o svetovnonazorskih vprašanjih vedno razmišljajo. Prav tako je res, da si je napredno delavsko gibanje vedno prizadevalo, da je za svoje ideje in nazore pridobilo čim več zavestnih pristašev. Seveda pa je od nekdaj razširjanje marksističnih nazorov in idej neločljivo povezano z življenjskim bojem za pravico delovnih ljudi in za zmago naprednih hotenj. Marksistični svetovni nazor zato ni bil nikdar kabinetska doktrina, ki si jo je mogoče naučiti na pamet, ampak je bil vselej vestno in dosledno iskanje vzrokov določenih družbenih pojavov in dogodkov in odkrivanje družbenih sil in teženj, ki so v danih pogojih nosilci napredka.

Tudi naš sodobni človek razmišlja o svetovnonazorskih vprašanjih in se ukvarja z razglabljanji o družbenem dogajanju, ki je zlasti v našem prehodnem obdobju tako silno pestro in razgibano. Zato so delavska društva dolžna, da delovnim ljudem pomagajo najti pota in steze do jasnih znanstvenih spoznanj in preko njih do oblikovanja lastnega nazora.

To poslanstvo so si v delavskih društvih naložili marksistični krožki. Zato ti krožki nikakor ne bi smeli biti krožki za učenje posameznih filozofskih pojmov, ampak naj bi se v teh krožkih razglabljalo o praktičnih vsakodnevnih vprašanjih, ki se ljudem pojavljajo v življenju in delu in ki bi si jih radi temeljiteje razjasnili s stališča marksističnih nazorov. Če tako pojmujemo marksistične krožke, potem je jasno, da je zanje nemogoče izdelati nek enoten program, kot je nemogoče, da bi se v teh krožkih suho učili posplošenih filozofskih zaključkov. Prav tako je jasno, da taki krožki ne morejo biti množični v tem smislu, da bi vanje skušali vključiti kar vse delovne ljudi s področja, na katerem deluje društvo. Te krožke bi morali voditi idejno dobro podkovani komunisti, ki so dobro razgledani tudi v praktičnem vsakodnevnem delu in življenju delovnih ljudi. Od voditeljev teh krožkov, od njihovega poznavanja praktičnega življenja delovnih ljudi, poznavanja nazorskih nejasnosti, ki se med ljudmi javljajo, in seveda od tega, kako so ti ljudje marksistično nazorsko podkovani, je prvenstveno odvisen uspeh krožkov, njihova priljubljenost med ljudmi, ki se za ta vprašanja zanimajo, in potem tudi družbena prednost omenjenih krožkov.

Prav posebno pozornost bi delavske izobraževalne ustanove morale posvetiti tehnični izobrazbi delovnih ljudi. V ta namen naj bi prirejale posebne cikluse predavanj, na katerih bi poskrbeli za razširitev tehničnega obzorja slušateljev.

Fran Tratnik: Berači, 1919

Ali bi po Vašem mnenju potem v bodoče ne kazalo več prirejati občasnih predavanj?

Nasprotno! Menim, da so občasna predavanja potrebna in koristna in da jim je posvetiti v bodoče še več pozornosti, tako da bi odpravili nekatere slabosti, ki jih je sedaj opažati. Vendar pa sodim, da se delavsko izobraževanje ne more izčrpati samo z občasnimi predavanji.

Na kakšne slabosti mislite v zvezi s predavanji?

Predvsem je v dosedanji politiki predavanj opaziti tri stvari, ki se jih je resno izogibati.

Marsikje je jasno vidno, da društva prirejajo predavanja kar ad hoc, to je, ne da bi razmišljali o tem, katerih znanj si ljudje žele in katera vprašanja jih posebej zanimajo v danem obdobju. Seveda, ko ugotavljamo to slabost, trčimo ob problem predavateljev in ob problem priprave predavanj.

Marsikje si društva še niso uspela ustvariti določenega lastnega kroga predavateljev, kot imajo recimo svoj lasten krog amaterskih igralcev, pevcev itd. Predavatelje iščejo priložnostno. Seveda se to potem pozna tudi na predavanjih. Le-ta so bodisi taka, kakršna pač ima predavatelj pripravljena, ali pa so pripravljena v razmeroma kratkem času. To se potem pozna na aktualnosti predavanja in na kakovosti predavanja.

Končno je čutiti tudi neke vrste nepravilno pojmovanje aktualnosti predavanj. Predavanja morajo biti zbrana tako, da so aktualna. To je, da se preko predavanj ljudem posreduje tisto znanje, ki si ga oni v danih pogojih želé, ki jim je v neposrednem delu in družbenem življenju neobhodno potrebno, znanje, ki jim pomaga razumevati določeno družbeno, ekonomsko, prirodno, pravno, politično dogajanje.

Ponekje to aktualnost pojmujejo tako, da pod okriljem predavanj prirejajo politične zbore Socialistične zveze. Ponekje so celo osnovali koordinacijske odbore, ki skrbe za take politične sestanke. Mislim, da to ni prav. Naj pojasnim s primerom.

Sedaj ob obisku tovariša Tita v Indiji je vsekakor silno poraslo zanimanje naših ljudi za to daljno deželo. Ta stvar je torej aktualna.

Socialistična zveza bo nedvomno priredila vrsto političnih shodov, na katerih se bodo člani pomenili o političnem pomenu Titovega obiska v Indiji, o načelih, ki so bila izmenjana med našimi odposlanci in voditelji prijateljske Indije o odnosih med državami v svetu, o odmevu tega obiska v raznih političnih krogih po svetu itd.

Toda nebroj naših delavskih tovarišev se bo ob teh političnih shodih vprašalo: Kje neki leži ta daljna dežela? Na katere sosedne dežele meji? Koliko prebivalcev ima? Zanimal jih bo torej geografski položaj dežele. Drugi bodo spet hoteli zvedeti kaj o zgodovini te stare in zanimive dežele. Naprej! Marsikomu se bo porodilo vprašanje — od kod toliko sorodnih nazorov in pogledov pri nas in pri Indijcih? Torej — kakšni so družbeno-ekonomski odnosi, kakšen je socialni položaj dežele? In še naprej — gospodarstvo, kultura, kraji in ljudje, običaji in navade, ustavna organizacija dežele in — kdo bi še mo-

(Nadaljevanje na 7. str.)

odbor obravnavati in tiste, s katerimi se ne strinja, mora predložiti v končno odločitev delavskemu svetu: upravni odbor sam ne sme zavrniti nobenega predloga, mnenja. Dokončno potem odloči delavski svet na svoji seji. Predlog o zvišanju tarifnih postavk pa mora biti poslan v mnenje tudi Republiškemu odboru sindikata, kjer so včlanjeni člani delovnega kolektiva. Če gre za manjša podjetja, mora biti sprememba predložena v potrditev tudi pristojnemu okrajnemu ljudskemu odboru. Šele po tako izvedenem postopku je dopustno podvzeti nadaljne ukrepe.

Izplačilo nadomestila za nadurno delo

Delavec je bil v podjetju zaposlen kot nočni stražar in je večkrat ostal v službi dalj kot osem ur, ker mu podjetje ni redno pošiljalo zamenjavo. Delavec je večkrat zahteval, naj mu podjetje izplača nadomestilo za nadurno delo. Ker podjetje tega ni storilo, se je delavec pritožil na inšpekcijo dela. Ta je zahtevala od podjetja, da delavcu — nočnemu stražarju plača nadurno delo s tem, da mu poveča tarifno postavko za 50%.

Podjetje se je pritožilo na republiško inšpekcijo dela. V pritožbi je navedlo, da je nočni stražar delal dalj časa po svoji volji in da zato ni bilo izdano nikakršno navodilo organov podjetja. Republiška inšpekcija dela je potrdila rešitev o izplačilu nadomestka za nadurno delo. Delavec namreč po osmih urah svoje službe ni smel oditi domov, ker je čuvai objekte, podjetje pa mu po osemurnem času ni poslalo zamenjavo. Ker njegov naslednik ni prihajal pravočasno, je moral delavec ostati dalj časa v službi zaradi značaja samega posla. Za ta čas nadurnega dela je podjetje dolžno izplačati delavcu nadomestilo, oziroma mu je dolžno povečati tarifno postavko za 50%, ali pa mu mora namesto tega določiti pavšalni znesek po členu 34. Uredbe o plačah delavcev in uslužbencev gospodarskih organizacij. (Iz prakse inšpekcije dela LR Srbije.)

Kakšne so pravice delavca, ki ga pošlje podjetje na brezplačni dopust?

Odrejenega brezplačnega dopusta ni! To je enostranski ukrep, za katerega pa podjetja nimajo nikjer nobenega pooblastila. Brezplačni dopust je lahko samo sporazumen dogovor, to je, delavec mora nanj izrecno pristati. Pri tem pa mora seveda vedeti, da se s tem odpove vsem pravicam, ki jih je lahko deležen po uredbi o oskrbnini in o drugih pravicah za čas, ko je izven delovnega razmerja. Z enostranskim pošiljanjem na »brezplačni dopust« podjetja lahko delavca občutno prizadenejo prav s tem, da za ta čas nima nobenih pravic, niti ne tistih, ki jih lahko ima kot začasno brezposelni. Tak svoj ukrep podjetja opravičujejo običajno s prenehanjem sezone, s tem, da ni več dela itd. Če nastopijo take okoliščine, potem se podjetje lahko posluži samo odpovedi, seveda, če ni že ob samem začetku delovnega razmerja sklenilo delovno pogodbo za določen čas. — In če vendar pošljejo na »brezplačni dopust«? Potem ima delavec najmanj pravico do povračila škode ki mu jo podjetje povzroči s takim enostranskim, pravno nepriznanim in nedopustnim ukrepom. uvesti nove višje tarifne postavke. Če se v podjetju izplačujejo plače po višjih tarifnih postavkah, ne da bi se za njihovo spremembo izvedel tak postopek, prejemajo taki neupravičene zaslužke, ki jih lahko kolektiv izterja nazaj. Pripomniti je, da do takega nezakonitega povišanja prejemkov na podlagi samovoljno, protipravno zvišanih tarifnih postavk skoraj ne more priti, če upravnik izpolni svojo zakonito dolžnost: po čl. 94 uredbe o ustanavljanju podjetij in obrtov mora namreč direktor (upravnik) podjetja skrbeti, da se v podjetju uporabljajo predpisi in je tudi neposredno odgovoren za njihovo izvrševanje. Zato ima po istem členu tudi pravico, da zadrži vsak sklep upravnega odbora ali delavskega sveta, če je ta nezakonit, če je v nasprotju z zakonitimi predpisi. Če delavski svet ali upravni odbor kljub temu vztraja pri svojem nezakonitem sklepu, je direktor (upravnik) podjetja dolžan obvestiti o tem okrajni ljudski odbor. Izrecno je določeno, da direktor odgovarja, če ne ravna po teh določbah. Če pride do nezakonitega povečanja tarifnih postavk je za tako nezakonitost odgovoren zlasti direktor (upravnik) podjetja, ker ni izpolnil svoje zakonite dolžnosti in dosegel, da bi ljudski odbor preprečil nezakonitost. Tisti pa, ki na podlagi nezakonito zvišanih tarifnih postavk prejmejo višje zaslužke, kot bi jih po zakonito sprejetem in uveljavljenem tarifnem pravilniku, so dolžni kolektivu povrniti, kar so neupravičeno sprejeli i s tem podjetje in kolektiv oškodovali.

Vprašanja in odgovori

S. A., Križe na Gor.: S sosedom ste sklenili pogodbo, po kateri je sosed dobil služnostno pravico poti preko Vaše zemlje, ki jo je smel uporabljati za vožnjo s konjem in vozom. Ali imate pravico to pot uporabljati tudi za vožnjo z avtomobilom? — **Odgovor:** Služnostna pravica je izrecno dogovorjena samo za uporabo prevozov s konjem in vozom. Tak odgovor izključuje možnost, da bi lahko sosed samolastno to služnost razširil in spremenil. Če hoče pot uporabljati za prevoz z avtomobilom, potem je potreben nov obojestranski sporazum, nova služnostna pogodba. Dokler pa te ni, sosed nima pravice uporabljati te poti za avtomobilske prevoze. Če ne bo prišlo do mirne ureditve in bo sosed ne glede na dosedanjo služnost in mimo Vaše volje še naprej vozil z avtomobilom, boste morali vložiti tožbo zaradi motenja posesti.

Z. J.: Pri gozdni upravi so Vam kar prav odgovorili. Ni več takih znižanih cen, kakršne bi Vi želeli za nakup lesa.

V. J., Poljčane: Menimo. da je v primeru, ki ga opisujete v svojem pismu, podan razlog, zaradi katerega je upokojenec s prenehanjem delovnega razmerja pri podjenju izgubil pravico do sedanjega stanovanja, tembolj, ker ima — kot trdite — svojo hišo, v kateri pa oddaja stanovanja v najem. Podjetje mora stanovanje odpovedati po potrebi tudi sodnijsko. Razlogi, s katerimi opravičuje svoje prebivanje v sedanjem stanovanju, ki je namenjeno delavcem podjetja, niso upoštevni, zlasti če je res, kar pišete. Postopek za odpoved in izselitev mora začeti podjetje, če gre za »obratno stanovanje«.

POKOJNINE

G. A., Senovo: Leta 1950 ste bili prevedeni za kopača-specialista, leta 1951 pa ste opravili izpit za kopača strelca. V kateri pokojninski razred boste razporejeni ob upokojitvi? — **Odgovor:** Delavci, ki so bili leta 1950 prevedeni v naziv specialista po uredbi o nazivih in o strokovnem usposabljanju delavcev, se razvrščajo v pokojninske razrede kot kvalificirani delavci. Izpit za strelca je samo dopolnilna kvalifikacija, ki najbrž ne daje osnove za priznanje visoke kvalifikacije. Glede na to bi mogli biti po našem mnenju ob upokojitvi razvrščeni kot kvalificirani delavec v XIV. do XI. pokojninski razred, kar je seveda odvisno od delovne dobe, priznane za starostno pokojnino. Če imate več kot 30 let priznane delovne dobe, potem boste razvrščeni v XI. pokojninski razred. Moramo pa pripomniti, da je to naše mnenje oprto samo na podatke, ki ste jih navedli v svojem pismu.

G. A., Brestanica. Ste 75% delovni invalid. Lani so Vam ustavili izplačilo invalidske pokojnine z utemeljitvijo, da Vam ne pripada, ker ste zaposleni. Ustavitev so Vam sporočili brez posebne odločbe. — **Odgovor:** Verjetno so tudi za Vaš primer uporabili določbo 28. čl. uredbe o določanju in o prevedbi pokojnin in invalidnin, po kateri se ustavi izplačevanje pokojnine uživalcu, ki se zaposli tako, da dela redni delovni čas, t. j. 8 ur dnevno. Domnevamo, da so se ravnali po tej določbi, ker nam ne sporočate, pri kakšnem delu ste zaposleni in koliko časa dnevno delate. Če ste se namreč zaposlili in delate redni delovni čas, potem nastopijo opisane posledice. Toda to ne pomeni, da ste izgubili pravico do pokojnine, temveč samo izplačilo se ustavi za čas, dokler traja zaposlitev. Ko taka zaposlitev preneha, se pokojnina začne zopet izplačevati. Strinjamo pa se s tem, da bi moral Zavod za socialno zavarovanje izdati odločbo o ustavitvi izplačila pokojnine, kjer mora utemeljiti to ustavitev. Na ta način se da uživalcu možnost pritožbe, če smatra, da niso podani pogoji za ustavitev. Če pa želite osebni razgovor, sporočite, kdaj bi nameravali priti v Ljubljano. Na to sporočilo bi Vas obvestili, kdaj in kje bi se lahko sestali zaradi osebnega razgovora.

L. A., Sp. Lipnica: Septembra lani ste bili sprejeti v državno službo in razporejeni v naziv gozdni nadzornik v XIII. plačilni razred. Glede na to bi se Vaša upokojitev izvršila po 14. čl. uredbe o določanju in o prevedbi pokojnin in invalidnin, ki določa, da se uslužbenci državnih organov in zavodov ob upokojitvi razvrstite tisti pokojninski razred, ki ustreza plačilnemu razredu, v katerem so bili ob upokojitvi in če so bili v tem plačilnem razredu najmanj dve leti. Tisti pa, ki ob upokojitvi še nimajo dveh let prebitih v svojem plačilnem razredu, se razvrstijo v prvi nižji pokojninski razred. Iz tega sledi, da boste razvrščeni v XIV. pokojninski razred, če boste stopili v pokoj pred iztekom dveh let v XIII. plačilnem razredu.

J. A., Ljubljana: Decembra 1947 ste zboleli, od julija 1948 do novembra 1951 ste bila invalidska upokojenka, ker je bila ugotovljena za ta čas 75% delovna nesposobnost. Od decembra 1951 dalje je priznana samo 45% delovna nesposobnost in ste torej invalid II. skupine. Stari ste 48 let. Skrbi Vas, ali Vam bodo odbili kaj let od delovne dobe za starostno pokojnino, ker že od 1948 dalje niste več v delovnem razmerju. — **Odgovor:** Menimo, da Vaša bojazen ni utemeljena. Nesporno je, da Vam čas od julija 1948 do novembra 1951 morajo priznati, ker ste bili v tem času nesposobni za delo. Potem je moralo preteči še eno leto, ki ga prav tako ni mogoče še odbiti v smislu 63. čl. zakona o socialnem zavarovanju. Torej bi lahko odbili od delovne dobe za starostno pokojnino šele čas od decembra 1952 dalje. Toda v tem času ste že dopolnila 45. leto starosti, ko niste bili več dolžni iskati vsaj 4-urno zaposlitev. Če pa bi Vam okrajni Zavod za socialno zavarovanje kljub temu odbil kakšno leto in tako zmanjšal delovno dobo, vložite pritožbo in menimo, da bo Vaša pritožba uspešna, saj so podani v Vašem primeru pogoji iz tretjega odstavka 39. čl. in drugega odstavka 63. čl. zakona o socialnem zavarovanju.

PLAČEVANJE ZA DELO NA DAN DRŽAVNEGA PRAZNIKA

TUS: Kako se plača delo na dan državnega praznika? — **Odgovor:** Če pade državni praznik na delovni dan in na tak dan delavec dela, potem prejme poleg plačila, kakor ga prejmejo vsi na tak državni praznik, še plačo po tarifni postavki za efektivno opravljene delovne ure. Če na tak dan dela tudi preko rednega delovnega časa, potem prejme za nadurno delo plačo, izračunano s 50% povišano tarifno postavko. Pripomniti je treba, da delo na dan državnega praznika, ki pade na siceršnji delavnik, ni smatrano za nadurno delo. Če pa pade državni praznik na dan tedenskega počitka, potem tak praznik ni plačan, pač pa se delo na tak dan smatra za nadurno delo in se mora plačilo za vse na tak dan opravljene delovne ure plačati kot nadurno delo.

VOLITVE UPRAVNEGA ODBORA PODJETJA

»Mizarstvo«, Novo mesto: Ali se lahko volijo člani upravnega odbora samo izmed članov delavskega sveta, ali so lahko izvoljeni tudi ostali člani delovnega kolektiva? — **Odgovor:** Nikjer ni nobene omejitve, po kateri bi lahko za člane upravnega odbora kandidirali samo člani delavskega sveta. Kandidat je lahko vsak delavec, razen direktorja podjetja in pa dve tretjini članov prejšnjega upravnega odbora glede na pravilo, da sme biti v nov upravni odbor izvoljena največ ena tretjina članov upravnega odbora iz prejšnjega leta. Po zakonu o gospodarjenju z gospodarskimi podjetji ni mogoče odpovedati članom upravnega odbora. Ne velja pa to pravilo za člane delavskega sveta. Seveda pa lahko delavski svet razveljavi tako odpoved, če smatra, da je neutemeljena, ali pa morda celo posledica kakšnega nastopa člana delavskega sveta na seji.

V prvi vrsti: izobraževanje

Načela so jasna, potrebni so praktični ukrepi ter vztrajno in ljubezni polno, dobro organizirano ter visoko kakovostno izobraževalno delo

(Nadaljevanje s 6. str.)

gel našteti vsa vprašanja, ki ljudi ob tem zanimajo.

To zanimanje, ki ga je v ljudeh sprožilo pomembno potovanje tovariša Tita, je lepa priložnost, da se ljudem posreduje kopica znanj o daljni deželi in njenih ljudeh in da se jim tako bogati njihovo obzorje ter omogoča, da globlje in temeljiteje razumejo praktične politične dogodke. Morda bi suha predavanja o Indiji, ki bi jih priredili kdaj koli, ne vzbudila toliko zanimanja, kot ga vzbujajo prav sedaj, ko se ljudje zanimajo za to deželo in so željni zvedeti kaj več o njej. Stvar je torej aktualna.

V zvezi s predavanji opažamo doslej dve slabosti, ki bi bili tem primeru taki:

Prva. »Svoboda« bi priredila predavanje, na katerem bi bilo govora izključno le o načelih naše in indijske zunanje politike, to se pravi stvar, ki izrazito sodi na zborovanje Socialistične zveze. Ne bi pa posredovala znanja, ki je potrebno za temeljitejše razumevanje določene politike in za bližnje poznavanje prijateljske dežele.

Druga. »Svoboda« bi v tem času, ko se ljudje zelo zanimajo za Indijo prirejala predavanja, kot so: O lepotah naših gora, Otrok in šola, Naši rudniki in podobno.

Menim, da se razumemo, na kaj mislim.

Kdo naj bi, po Vašem mnenju, vodil to izobraževalno delo v delavskih društvih?

Splošno izobraževalno politiko bi moral voditi upravni odbor društva, kot vodi vso ostalo društveno dejavnost. Za neposredno izobraževalno delo pa bi moralo obstajati posebno strokovno vodstvo izobraževalne sekcije, prav tako kot imajo svoja strokovna vodstva tudi ostale sekcije. Poleg strokovnega vodstva pa bi morale imeti posamezne izobraževalne ustanove še svoje neposredne voditelje: knjižničarja, vodjo delavske univerze, vodjo delavske šole, vodjo marksističnega krožka itd. Za vodjo teh ustanov je treba seveda izbirati strokovno najbolj usposobljene ljudi, ki jih je društvu možno pritegniti k delu. V nekaterih društvih so že zasnovali vodstvo izobraževalne dejavnosti na ta način in kazno je, da je tako vodstvo uspešno.

S kakšnimi materialnimi sredstvi in pripomočki, potrebnimi za izobraževalno delo, razpolagajo društva?

V tem pogledu so skoraj vsa društva precej borna.

Najprej naj opozorim na to, da pri nas pravzaprav sploh nimamo pravih delavskih prosvetnih domov, ki bi ustrezali sodobnim prosvetnim potrebam. Podedovali jih nismo, v letih po vojni si jih pa tudi nismo mogli zgraditi, ker so bile druge stvari, razumljivo, važnejše. Trenutno imamo sicer posamezne domove, ki so predvsem zgrajeni za potrebe amaterskih umetniških produktivnih skupin in v katerih se najčešče drenjajo gledališka družina, glasbene sekcije in kino, marsikje pa še telovadna organizacija. V teh domovih je dvorana, nekaj garderob, glasbena soba in še kak prostor — pa je konec. Torej za izobraževalno delo tu bodisi ni prikladno ali pa sploh ni prostora.

V sodobnem prosvetnem domu bi morala biti knjižnica s čitalnico, nekaj predavalnic, klubski prostori in podobno. Na te stvari bomo morali misliti v bodoče, ko bomo gradili nove domove, ki pa jih seveda dolgo ne bomo mogli pogrešati brez resne škode.

Toda trenutno bi morali najti zasilne rešitve. Ker se ne da imeti vseh prostorov, potrebnih za prosvetno delo, pod eno streho, bi jih morali urediti na več krajih. Pri urejevanju teh prostorov pa smo večinoma zelo ozkosrčni. Zelo težko gredo lokalnim činiteljem izpod rok sredstva in prostori v te namene. V nobenem kraju skoraj niso prišli v resno zagato za prostore za gostilno in za podobne namene, za te stvari skoraj nikjer ni škoda tudi najdražjih oprem, češ, saj se kmalu sredstva povrnejo, medtem ko so v marsikaterem dokaj velikem kraju resni problemi za namestitev knjižnice, za ureditev čitalnice, za ureditev skromne predavalnice, ker pač to nič ne nese. Tako se na žalost marsikje knjižnica stiska v zakotni sobi ali pol razpadli branjeriji, medtem ko so čitalnice pri nas še sploh zelo redke. Podobna ozkosrčnost glede prostorov in sredstev se čuti tudi v odnosu do predavalnic, klubskih prostorov itd. V tem pogledu bodo morali lokalni organi oblasti postati bolj širokogrudni in pokazati večje razumevanje za številne predloge in pobude delavskih društev, s katerimi bi lahko vsaj delno izboljšali pogoje za izobraževalno dejavnost.

Tudi kar se tiče denarnih sredstev, ni malo zagat. Društva razpolagajo s skromnimi sredstvi. Opozoriti bi hotel le na nesorazmerje med sredstvi, ki jih društva dajejo za potrebe umetniških amaterskih skupin in sredstev, ki jih dajejo za izobraževalno delo. To razmerje govori, da so izobraževalne sekcije v društvih občutno zanemarjene. Šele v zadnjem času so društva začela dajati večja sredstva za knjižnice in predavanja. Lokalni organi oblasti po svojih močeh podpirajo prosvetno dejavnost, toda menim, da bi bilo koristneje, če bi ti organi sredstva, namenjena za prosvetno dejavnost, dodeljevali neposredno društvom, ne pa da jih dajejo posrednim prosvetnim organom. Dokaj sredstev se namreč porabi za administrativne potrebe, za razna manj koristna tekmovanja in manifestacije, tako da za prej omenjene potrebe zmanjka sredstev.

Seveda terja izobraževalno delo ogromno sredstev, truda in požrtvovalnega dela. Toda prepričan sem, da tega dela v naših pogojih ne more nihče tako koristno in plodno izpolniti kot prav delavska prosvetna društva sama, ker ona najbolj neposredno in živo čutijo, kako velikanskega pomena je izobrazba za delovnega človeka in ker so ljudje v teh društvih živo zainteresirani na izobraževalnem delu. Zato je te napore društev vredno podpirati, kajti iz majhne pomoči bodo društva nedvomno ustvarila velike plodove, ki bodo v korist celotni naši družbeni skupnosti.

Lahko bi bilo bolje

»Treba bo obnoviti knjižnico, razviti igralsko družino, pomnožiti godbeno sekcijo, začeti s predavanji, postaviti prosvetni dom, napraviti red v našem pevskem zboru in vključiti vanj delavsko mladino. To bo naloga naše »Svobode« prihodnje leto. Če bomo složni in vsi delovni, bo lahko. Če ne, bo ostalo vse pri starem. Tega pa ne smemo dovoliti. Dosedanje izkušnje nam bodo pomagale, da se izkopljemo iz težav.«

To so ugotovili svobodaši v Zabukovici na svojem občnem zboru. Tiste besede predsednika društva: »Lahko bi bilo bolje,« so jim nekako trdo zvenele v ušesih. Toda vsi so priznali, da je imel prav.

Knjižnico je obiskovalo le 50 bralcev. Knjig imajo le 82, za rudniški kraj odločno premalo. Ljudje so brali raje ničvredne stripe, ki so kdovekako zašli v Zabukovico. Igralska skupina letos sploh ni delala. Še slabše je s pevskim zborom. Stari pevci so ga zapustili. Mlajši, ki radi pojo, nimajo krepke opore. Priznali so, da nosijo krivdo vsi člani. In spoznali so, da so se redki posamezniki ubadali in trudili vsepovsod, sami pa so stali ob strani.

Prihodnje leto bodo temeljito spremenili svoje društvo. Delovni kolektivi in delavski sveti so jim obljubili potrebno pomoč. Ne le materialno, marveč predvsem pri širjenju svobodaške misli, ki mora prodreti v sleherno hišo zabukovškega rudarja.

Dobro smo se pripravili

Pretekli mesec je »Svoboda« v Železnih Dvereh polagala obračun svojega dela. Društvo je bilo ustanovljeno šele pred dobrimi šestimi meseci. Vanj se je vključilo 68 članov — bivših viničarjev. V tem kratkem času res nismo imeli vidnejših uspehov, to pa zategadelj, ker smo imeli v tem času največ dela v vinogradih in sadovnjakih. Toda kljub temu smo v septembru imeli prvo kulturno prireditev: nastopil je moški in mladinski pevski zbor, igralska družina, godba na pihala in folklorna skupina. Med trgatvijo in spravljanjem sadja smo s prosvetnim delom prenehali, kasneje pa spet začeli.

Za Novoletno jelko smo uprizorili igro »Poslednji mož« in »Jelko žari«. Preje smo imeli le 465 knjig, sedaj pa smo jih kupili še 135. Vsi radi beremo.

Za zimske mesece smo se dobro pripravili. Izdelali smo načrt predavanj skupno s sindikalno podružnico in vaškim odborom SZDL. Takole smo sestavili naš plan: najprej bodo člani poslušali predavanje o živalskih kužnih boleznih in jalovostih živine, potem o sajenju novih vinogradov, o oskrbi in negi starejših vinogradov, o pomenu sadjarstva, o obdelavi vrta, o zaščiti vinogradniških delavcev, o naši deželi in o delavskem samoupravljanju. Razen tega se bomo seznanili tudi z družbenim planom za leto 1955; za žene pa bomo imeli predavanje o osebni higieni žene. Predavatelji so nam zagotovljeni. Za vodjo izobraževalne sekcije smo določili direktorja posestva, tovariša Franca Vraza.

V tem času smo vključili v našo društvo še 50 kmečkih delavcev. Če pomislimo, da moramo pri nas na deželi omejiti kulturno udejstvovanje zgolj na zimske mesece, kajti pomladi, poleti in jeseni moramo vse naše sile posvetiti obdelovanju naših vinogradov in sadovnjakov, smo si zadali na občnem zboru res težko nalogo, ki pa smo jo odločeni v celoti izpolniti. Razen tega bomo morali letos uresničiti tudi sklep ustanovnega občnega zbora, to je, zgraditi moramo dostojen »Dom svobode«, ki bo naše prosvetno središče. Načrti so že gotovi.

Posebno skrb posvečamo naši delavski mladini, katero pošiljamo v kmetijsko nadaljevalno šolo v Ljutomer in Podgradje. Tako dajemo vsemu delovnemu kolektivu našega posestva vso možnost do izobraževanja, ker se zavedamo, da bomo le tako dobri gospodarji posestva, ki nam ga je zaupala skupnost.

J. K.

SVOBODA, KI NE POZNA ZAPREK

Delavsko prosvetno društvo »Svobodo« v Radečah poznajo ljudje daleč naokrog. Društvo je pravo kulturno središče spodnje Posavske doline. Menda je radeška »Svoboda« eno redkih v trboveljskem okraju, ki ni imelo prevelikih težav pri ustanavljanju svojih sekcij in ni bilo nikoli v zagati pri reševanju kakršnega koli vprašanja, najmanj glede obiska svojih prireditev. Radečani vedo, da jim je kulturno društvo prav tako potrebno, kot je na primer potrebna šola za njihove otroke. Radeška »Svoboda« se lahko ponaša, da njeni člani: železničarji, apneničarji, papirničarji, splavarji, gozdni delavci, prosvetni delavci, kmetje, gospodinje in mladina niso zgolj registrirani na papirju, marveč aktivni delavci v vseh sekcijah, najbolj pa v gledališki družini, ki je zategadelj najštevilnejša in zaradi te množičnosti žanje bogate sadove.

Pravijo, da je radeška igralska družina oziroma gledališče radeške »Svobode« že tolikanj napredovalo, da se lahko pomeri tudi z igralskimi družinami »Svobod« največjih delavskih centrov. In pravijo tudi, da ima to gledališče marsikdaj preveč gledalcev, kajti dokaj velika dvorana je često premajhna in ne more sprejeti vseh ljubiteljev gledališke umetnosti. Gledališka družina pa pomaga tudi prosvetnim društvom oddaljenih vasi. Prireja gostovanja in ker ima bogato garderobo in zalogo kulis, posojajo kulise vsem dramskim družinam okoliških društev.

Gledališka družina si je zagotovila tudi podmladek; že dalj časa deluje mladinsko gledališče, ki je popolnoma samostojni odsek »Svobode«. Imajo svoj lastni oder in prirejajo uspele predstave. Mladi igralci veljajo za najboljše mladinsko gledališče v okraju.

Predavanja ljudske univerze so redna. Obisk ni pri njih nikdar vprašanje. Problemi so le predavanja, kajti Radečani niso zadovoljni z vsakim predavanjem. — V okviru ljudske univerze pa so imeli tudi razne razstave.

Kot so potrebna predavanja, tako je potrebna Radečanom dobra knjiga. Knjižničar se lahko pohvali, da v Radečah ni družine, ki ne bi brala. Sicer imajo v knjižnici še malo knjig, le 980, toda menda ne pretiravajo, ko pravijo, da so jih že stokrat prebrali.

Njihov občni zbor je bil pravcati praznik. Prepričani so, da bodo delovni načrt navzlic temu, da je obsežen in zahteven, tudi v tem letu z združenimi močmi izpolnili. In pravijo, da dokler imajo v Radečah takšne prosvetne delavce, kot so šolski upravitelj, učitelj, profesorji, zdravniki in drugi, ni strahu, da tisto, kar podvzamejo, ne bi šlo. In dokler imajo v Radečah ljudi, ki obiščejo sleherno prireditev, ki so pripravljeni pomagati in poprijeti kjer koli je potrebno, ni strahu, da bo društvo nazadovalo. Kajti kot Radečanom, tako pomeni tudi vsem prebivalcem Posavske doline njihova »Svoboda« uresničenje teženj k vsemu, kar plemeniti in vzgaja v naprednem duhu.

Indijska folklorna skupina bo obiskala Jugoslavijo

Te dni bo prispela v Jugoslavijo na gostovanje indijska folklorna skupina »Mricali Saraphai«. 26. decembra bo nastopila skupina v Beogradu, potem v Novem Sadu, Zagrebu, Splitu in na Reki.

Skupina je gostovala tudi v Parizu in Milanu. Na programu ima narodne plese iz vseh krajev Indije.

Ivan Cankar v hrvaščini

V ceneni kolekciji »Moja biblioteka«, ki jo je osnovala zagrebška »Školska knjiga« za izdajanje izbranih klasičnih beril, zlasti za srednješolsko mladino, je kot četrti zvezek podskupine »jugoslovanski pisci« izšel izbor iz del pisatelja Ivana Cankarja pod naslovom »Odabrani tekstovi.«

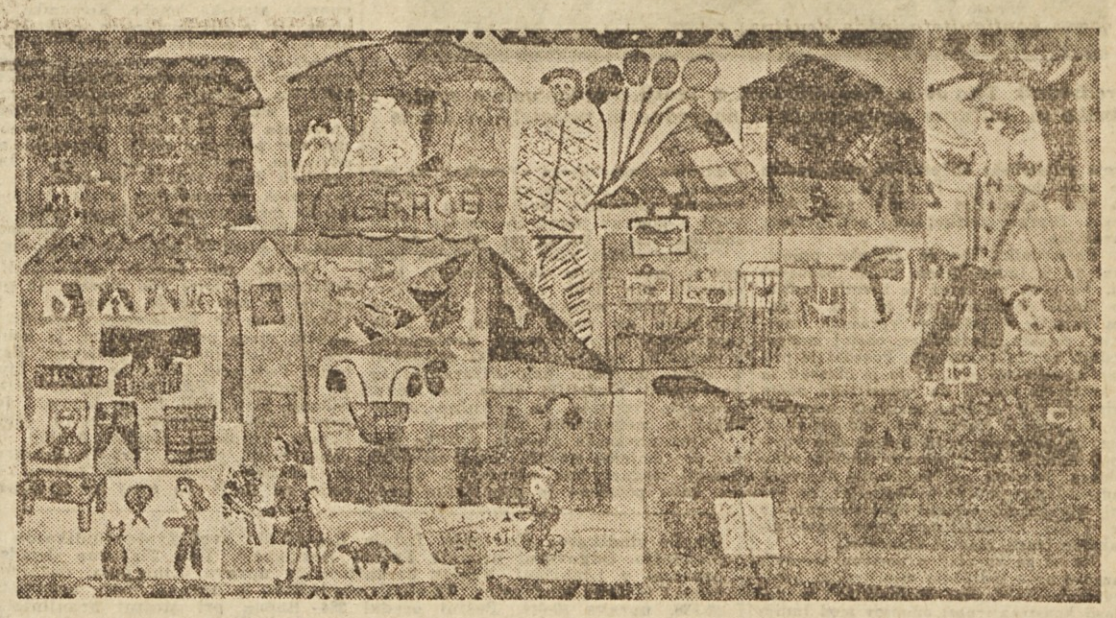

Z razstave, ki so jo priredile tržaške slovenske šole v Jakopičevem paviljonu. Trg »Ponte rosso«

O pionirskih letih

delavskega gibanja na Jesenicah

(Ob stoletnici rojstva prvoborca Štefana Trojarja)

Jeseniški industrijski revir ni bil med tistimi na Slovenskem, kjer bi delavsko gibanje že zgodaj pričelo pridobivati čvrsta tla. V železarno so prihajali delavci predvsem s podeželja, sprva iz Bohinjskega kota, zatem iz ostalih krajev gornje Gorenjske. Med temi delavci so imeli sprva precej oblasti gospodje iz tovarne in gospodje iz raznih župnišč. Ko so l. 1889—1890 zgradili na Jesenicah novo tovarno in je bilo že prva leta zaposlenih preko 400 delavcev, sta tedanja direktorja Kranjske industrijske družbe Luckmann in Trappen s strahom pričakovala, kdaj se bodo pojavili prosluli — »rdečkarji«. Da bi jim zavrli pot, je dal Luckmann sam iniciativo za ustanovitev krščansko-socialne strokovne organizacije in za njeno ustanovitev prispeval 50 gld. Leta 1896 je dr. Janez Ev. Krek ustanovil krščansko-socialno zadrugo Prvo delavsko konzumno društvo (soc. demokratska zadruga je nastala šele leta 1909) in kmalu zatem so ustanovili tudi Katoliško izobraževalno društvo, ki je imelo svoje prostore pri Markotu. Vse to z glavnim namenom, da se zadrži razvoj demokratičnega delavskega gibanja. Generalni direktor Luckmann, ki je tesno sodeloval z župnikom Šinkovcem, se je zaradi tega večkrat opravičeval, češ oprostite, da sem se povezal mit den Schwarzen (s črnuhi), ko sem osivel kot liberalec, na stara leta pa sem prišel v tako zvezo...

Vendar pa vse to ni nič zaleglo; delavsko gibanje je bilo na pohodu in če se je na Jesenicah zamudilo za kakih 10 let, je vendar gotovo prišlo. Leta 1897 je bil soc. dem. shod v Lescah, na katerem so poročali Etbin Kristan, Ignacij Mihevc in France Železnikar. O slednjem so takrat pripovedovali, da je velik demokrat, a obenem tudi prekucuh in — anarhist. Tudi na Jesenicah je bil shod leta 1897 pri Ferjanu. Govorniki niso znani. Še isto leto je bilo na Jesenicah več takih shodov pri Robiču, na katerih so govorili Ludvik Zadnik, Etbin Kristan in France Železnikar.

Kmalu je bila ustanovljena tudi kovinarska strokovna organizacija. Na Jesenice so prihajali v vedno večjem številu delavci s Koroškega, ki so imeli že več delavske zavesti in so za socialistično delavsko gibanje mnogo bolj dovzetni. Pok. Anton Zugwitz piše o tedanjem času v svojih spominih:

»Boj proti socialnim demokratom se je s tem začel tako rekoč na življenje in smrt. Javnega zborovanja ni bilo več mogoče sklicati, ker so na eni strani orožniki z vso strogostjo postopali proti shodom in sejam, na drugi strani pa je uvedel ravnatelj Trappen močno vohunstvo in kontrolo nad vsakim, ki bi se udeležil soc. dem zborovanj. Terorizem in pa policijsko-žandarsko nadlegovanje je šlo tako daleč, da se sploh nobeden gostilničar ni upal dati prostore za shod. Razume se, da je kovinarska strokovna organizacija kmalu prenehala, politična se ni mogla razviti in delovati — tako da smo bili do leta 1899 brez organizacije. V tovarni se je delavski položaj poslabšal.«

Vendar delavci tega niso mirno gledali. V marcu 1898 so žebljarjem odtrgali 10 odstotkov zaslužka. V žebljarni pa je bilo precej zavednih delavcev, kakor Wrajc, Bergman, Pičman, Simon Kiršner, Pavel Stroj in poznejši jeseniški trgovec Ignacij Morič. Odgovorili so s stavko, ki so jo napovedali kar brez vsakih posebnih razgovorov in razmišljanj. Spontano so se odločili zanjo. Samo žičarna je tedaj potegnila z žebljarji, medtem ko so delavci ostalih obratov očitali žebljarjem — po navodilih iz župnišča — revolucionarnost... Po desetih dneh stavke so vendarle delno uspeli. 5 % odtrgane mezde so dobili nazaj, 5 % pa so morali začasno žrtvovati. Ravnatelj Trappen je vzel na piko zlasti Moriča, češ da je on stavko organiziral.

Kmalu je bilo ustanovljeno tudi Delavsko izobraževalno društvo. Prostore zanj so dobili pri požrtvovalnih sodrugih, kakor so bili Franc Wrajc, Maiti, Jožef Škof, France Kuhar, Stihauner in zlasti eden najpožrtvovalnejših Štefan Trojar. Tedaj so pričeli na Jesenicah prirejati razne socialistična predavanja, ki so jih imeli Karl Kordelič, Nace Mihevc, Etbin Kristan, Jože Kopač, Karl Linhart in drugi. Tudi delavsko časopisje je že našlo pot na Jesenice.

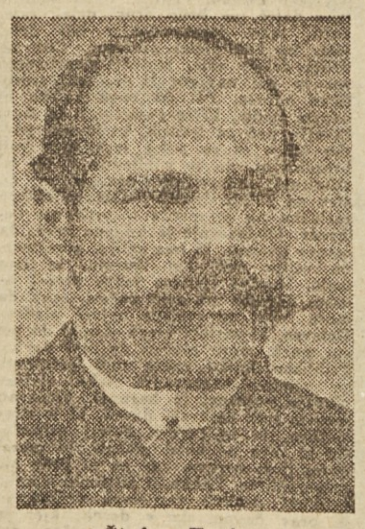

Štefan Trojar

Leta 1901 so bile volitve v avstrijski državni zbor in kandidat soc. demokratov je dobil na Jesenicah 210 glasov. V spominih Zugwitza beremo o teh časih:

»Izid s takim številom glasov za soc. demokrate je prestrašil tovarniške gospode in pa one v župnišču. Zopet se je vnela huda vojska zoper »rdečkarje«. Župnišče ni izbiralo sredstev. Njih agitatorji so terorizirali hišne gospodinje, da odpovedo soc. demokratom stanovanja, kar se je v več primerih tudi zgodilo. Vse se je napravilo, samo da bi se zajezila soc. demokracije na svojem pohodu. Prostorov za zbore zopet ni bilo dobiti in večkrat smo morali zborovati na prostem ali v majhnih privatnih sobah. »Slovenec« je leta 1902 pisal, da se kitajsko-japonski boksarji na Savi pri Jesenicah skrivajo po hostah, kjer zborujejo itd. — Na Jesenice so prihajali tudi bolj izobraženi delavci, ki so že kaj sveta videli, razmere pa jim niso ugajale, pa so zopet odšli. Tisti, ki smo morali biti tam, smo seve težko prenašali terorizem kapitalistov in njihovih političnih pomagačev.«

Polagoma pa so se politične razmere le spremenile in tudi na Jesenicah je šlo na bolje. Ko so bile prve volitve po enaki in splošni volilni pravici v dunajski parlament (v letu 1907), je dobil v gorenjskem volilnem okrožju Radovljica—Kranjska gora—Tržič soc. dem. kandidat dr. Anton Dermota 791 glasov proti 564 glasovom liberalca Čopa in 4112 glasovom klerikalca viteza Josipa Pogačnika. Pri naslednjih volitvah, l. 1911, je dobil dr. Dermota v istem okrožju že 1214 glasov proti 759 glasovom liberalca dr. Trillerja in 4007 glasovom klerikalca viteza Pogačnika.

To je bilo nekaj dogodkov iz prvih let socialističnega delavskega gibanja na Jesenicah. Žal še nimamo o tej dobi socialističnega razvoja na Jesenicah in sploh na Gorenjskem zbranih mnogo podatkov in jih je zaenkrat še največ v spominih socialističnega organizatorja jeseniškega delavstva Antona Zugwitza, ki je bil rojen v Galiciji na Koroškem, umrl pa je leta 1933 na Jesenicah.

Ob stoletnici rojstva enega najzavednejših organizatorjev jeseniškega delavstva, Štefana Trojarja, ki je delal v gibanju na Jesenicah 25 let, bom navedel nekaj podatkov, ki sem jih črpal iz spominov Antona Zugwitza.

Rojen je bil 18. decembra 1854 v Kovorju pri Tržiču kot sin samostojnega kovača. Obiskoval je neobvezno ljudsko šolo v Tržiču, nato pa se je izučil v letih 1867—1871 za čevljarja. Kot pomočnik se je podal na tuje v svet (v »fremd«). Najprej je delal kot čevljarski pomočnik v Gradcu. Željan izobrazbe je prišel v delavsko izobraževalno društvo med socialiste. Iz predavanj, diskusij in govorov na shodih, iz brošur in časopisov je črpal znanje in postal prepričan socialist. Po vojaški dolžnosti se je moral v l. 1878—79 udeležiti avstrijske okupacije Bosne in Hercegovine. Po vojni pa se je podal v Trst, kjer je delal tri leta. Zatem se je podal na pot in delal v Dalmaciji, na Hrvaškem, Štajerskem, v Spodnji Avstriji in na Tirolskem. Odtod je odšel na Bavarsko in v ostale dežele Nemčije, nato pa je bil v Švici, kjer je dalj časa delal v Ženevi. Povsod je sodeloval v socialističnih vrstah in se navzel naprednih idej. Iz Švice je potoval v Dalmacijo in nato v Pulj, kjer je ostal do leta 1890. Socializem je širil povsod.

Na Jesenice je prišel iz Pulja, kjer se je oženil, in začel delati kot samostojen obrtnik. Vendar tu ni med delavstvom našel pravega zanimanja za socializem in organizacijo. Leta 1894 je zato odpotoval v Medvode. Pa tudi tukaj ni bil zadovoljen. Po dveh letih se je preselil z Zabreznico, nato pa v Lesce, kjer je stanoval od 1879—1899. Ker je povsod širil socialistične ideje, mu življenje in možnost zaslužka nista bila lahka. 1899 se je za stalno vrnil na Jesenice.

Spet je Trojar stopil v prve vrste socialističnega gibanja. Izbrali so ga za predsednika strokovne organizacije in izobraževalnega društva. Ker delavske organizacije niso dobile prostorov za sestajanje, je dal Trojar gibanju na razpolago svoje prostore. V letih 1900—1901 so bili vsi manjši sestanki in shodi v Trojarjevih zasebnih prostorih; poleti pa so bili shodi in prireditve na Trojarjevem vrtu. Vse gibanje se je tedaj osredotočilo pri Trojarju, kjer sta stanovala tudi oba najagilnejša socialistična agitatorja, sodruga Franc Wrajc in Maiti, oba delavca v železarni.

Zaradi tega ni nič čudnega, da so brezobzirni klerikalci naperili hud političen in gospodarski boj proti neustrašnemu Štefanu Trojarju. Bil jim je trn v peti. Posebno strupen je bil župnik Šinkovec. Kako daleč je Šinkovec pri tem šel, naj pokaže nekaj zanimivih podrobnosti, ki jih navaja pok. Zugwitz:

Župnik Šinkovec ni hotel krstiti otrok, če je menil, da so botri socialističnega mišljenja. Leta 1902 je bila na Jesenicah napovedana birma. Otroci so morali prijaviti botre in Trojarjev sin je navedel, da bo njegov boter Martin Putšegel, znan socialist. Župnik se je postavil na stališče, da je Putšegel brezverec in da kot tak ne more biti za botra. Trojar je izjavil, da drugega botra ne bo iskal. Pričela so se pogajanja: na eni strani sta bila neupogljiva Trojar in Putšegel, na drugi pa župnik Šinkovec in škof dr. A. Bonaventura Jeglič. Končno je škof kot vrhovna cerkvena oblast odobril stališče župnika, da »soc. demokrata ne prizna za botra«. In Trojarjev sin leta 1902 ni bil birman.

Ta dogodek je razburil duhove na Jesenicah. Stare device in klerikalni pristaši so kazali na socialiste kot na brezverce, ki jim je celo škof odrekel pravico, ki jo ima sicer vsak kristjan. Toda Trojar je bil energičen mož. Dejal je: »Če me imate za nevrednega, da bi bil član katoliške cerkve, ker sem socialni demokrat — tudi prav!«

Socialna demokracija je že v tem času stala na stališču, da je verozipoved zasebna zadeva vsakega posameznika. Zgornji primer pa kaže, kakšna sredstva so uporabljali, da bi zavrli napredek socialističnega delavskega gibanja. Tudi Trojar vere ni našel s političnim prepričanjem. Ostal je zvest do smrti svoji stranki. Umrl je 4. julija 1923, star skoraj 70 let. Med jeseniškim delavstvom, kjer se ga mnogi še spominjajo, je imel velik ugled in so mu ohranili časten ter hvaležen spomin vsi, ki so ga poznali.

Boji za uveljavljanje socializma pred 50 in več leti so bili težki. Prvoborci so uveljavljali socialistično misel samo z žilavostjo in vztrajnostjo. Pionirji socializma so mnogo trpeli ter bili spočetka hudo zaničevani in zasramovani. Biti socialist — tedaj ni bilo lahko.

Cvetko A. Kristan

KAJ JE TOVARIŠ TITO VIDEL V INDIJI

DEŽELA VELIKE BODOČNOSTI

Končano je osemnajstdnevno bivanje tovariša Tita v prijateljski Indiji. V Kalkuti, petmilijonskem mestu Indije, so priredili prebivalci prisrčno slovo. — Včeraj, 6. januarja, je tovariš Tito že prispel v Burmo. — Na poti v središče indijske težke industrije Čitaradžan in Džamšetput se je tovariš Tito razgovarjal z jugoslovanskimi novinarji, ki ga spremljajo na potovanju ter jim povedal svoje vtise iz Indije

Uvodoma je tovariš Tito dejal, da je Indija v šestih letih neodvisnosti dosegla presenetljive uspehe, indijsko ljudstvo pa je pokazalo velikanske ustvarjalne sposobnosti. Po njegovem mnenju so v Indiji izvršene temeljite revolucionarne spremembe in pot, po kateri gre danes Indija v naporih, da bi se dvignila iz zaostalosti in ustvarila popolnejši družbeni sistem, je popolnoma pravilna. Čeprav je videl le majhen del Indije, ima popolnejšo sliko o tem, kar je Indija danes in kakršna bo v bodočnosti.

Na vprašanje jugoslovanskih novinarjev, kaj je najbolj pritegnilo njegovo pozornost v Indiji, je dejal, da so to posebno globoke in tople simpatije indijskega ljudstva do Jugoslavije. Povsod so ga svečano in prisrčno sprejeli in mu želeli dobrodošlico pogostokrat napisano v srbskohrvatskem jeziku. V Jugoslaviji si ljudje ne bodo mogli lahko predstavljati, kako toplo in prisrčno je izražalo tukajšnje ljudstvo svoje prijateljske občutke do vseh nas in do naše domovine. Te simpatije kažejo, da ima Jugoslavija v Indiji zelo iskrenega, čeprav zemljepisno oddaljenega, zaveznika.

Predsednik Tito je globoko prepričan, da je Indija dežela velike bodočnosti. Na poti, po kateri je krenila Indija, bo mogla obvladati tudi to, kar je danes najtežje v Indiji — vprašanje enotnosti, verskih predsodkov, obstoj mnogovrstnih ver in narodnosti. Povedal je primer iz neke tovarne, ki jo je obiskal, in v kateri je opazil, da industrijski način dela zbližuje delavce različnih narodnosti in verskih prepričanj. Industrializacija bo ustvarila v Indiji popolno enotnost in to bo po njegovem mnenju odločilnega pomena za nadaljnji napredek Indije. Izjave indijskih voditeljev, da vse bolj sprejemajo socialistične elemente in da gredo k socializmu, niso zato nikakršne fraze, marveč stvarnost.

Ko so ga vprašali o pomenu njegovih razgovorov z indijskim ministrskim predsednikom Nehrujem, je tovariš Tito naglasil konstruktivnost odnosov med Indijo in Jugoslavijo posebno v mednarodni politiki ter dejal, da se obe deželi, vsaka na svojem geografskem področju, borita za iste človečanske ideale — za enakopravne odnose med vsemi narodi in državami, velikimi in malimi ne glede na družabno ureditev v posameznih deželah. V tem pogledu je ta obisk izrednega pomena ne le za Indijo in Jugoslavijo marveč za ves svet. Med Indijo in Jugoslavijo ni razlik v osnovnem vprašanju aktivnega prizadevanja, da bi prepre, čili vojno. Tito je dejal, da je Nehru velik realist, človek, ki realno gleda na mednarodne dogodke. Sorodnost naših dveh dežela je prav v tem, da nobena ne teži k neki nevtralnosti, marveč, da si aktivno prizadeva za mednarodno sodelovanje in za preprečevanje vojne. V razgovorih z Nehrujem je bilo zaradi tega že od prvega trenutka doseženo popolno razumevanje. In še enkrat je naglasil, da ne gre za ustvarjenje nekega tretjega bloka ali tretje sile. Tako lahko mislijo le ljudje, ki so se navadili gledati vse stvari skozi očala blokov in taki, ki ne razumejo, da gre za izmenjavo mnenj o vrsti zunanjepolitičnih in notranjih vprašanj. Tovariš Tito je prepričan, da Indija ne bo nikdar odstopila od načela enakopravnosti med državami, za katero se sedaj tako prizadevno bori. Zato bo prijateljstvo med Jugoslavijo in Indijo moralo roditi velike in koristne rezultate za obe deželi.

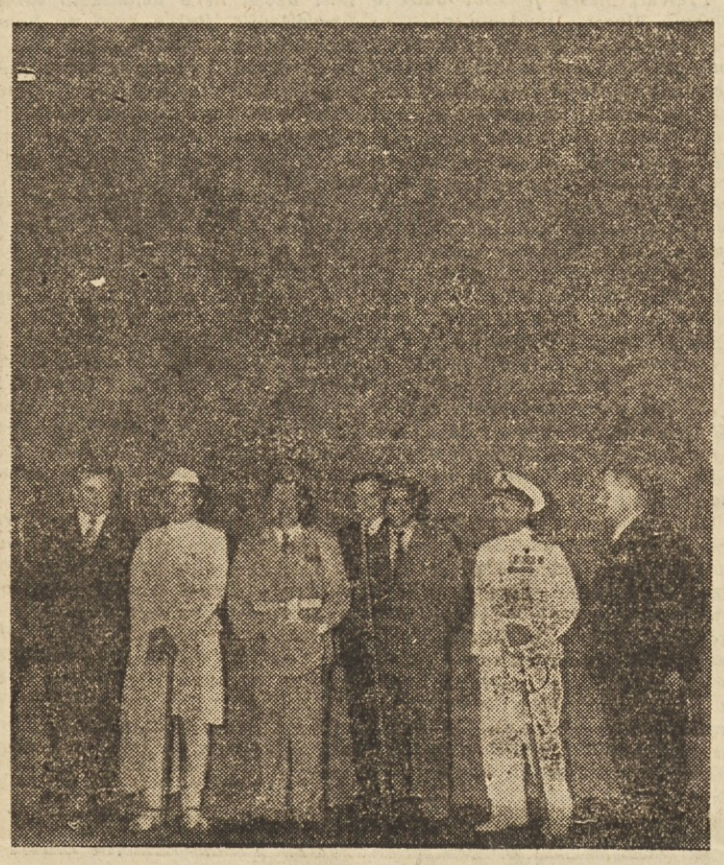

Predsednik Tito si je med obiskom v Indiji ogledal velike zgodovinske in kulturne zanimivosti te napredne in prijateljske dežele

NEMŠKI SOCIALDEMOKRATSKI POSLANEC WEHNER:

»Moja velika nada...«

Nemški socialnodemokratski ekspert za zunajepolitična vprašanja in poslanec Bundestaga Herbert Wehner je sprejel dopisnika zagrebškega »Vesnika« ter mu razložil svoje poglede na nekatera mednarodna vprašanja. Med drugim je govoril o pomenu potovanja našega predsednika Tita v Indijo ter takole dejal:

»Moja velika nada je, da bodo razgovori med Titom in Nehrujem bolj okrepili sile tistih narodov in držav, ki so proti ustanavljanju blokov in hujskanju na vojno. Upam, da bodo razgovori jugoslovanskega predsednika z vodilnimi azijskimi politiki prispevali k temu, da bodo tiste države, ki se bore proti razdelitvi sveta na bloke, močnejše vplivale na politično dogajanje in mednarodne odnose.«

»Jugoslovanska zunanja politika sloni po mojem mnenju na realistični presoji mednarodnih odnosov in uvideva, kako potrebno je popuščanje mednarodne napetosti. V tem so težnje jugoslovanske zunanje politike zelo blizu stališčem nemške socialne demokracije.«

Ob koncu razgovora je poslanec Wehner dejal, da se tudi pri njih zanimajo za tesnejše vezi zlasti z našo Socialistično zvezo. Zato bi bilo po njegovem mnenju zaželeno, če bi se skupno pogovorili o mednarodnih vprašanjih. »Obžalujem, da ni že prišlo do živahnejših stikov,« je dejal ob koncu.

IZ ALŽIRA

KOLONIALNI REŽIM

Francoske kolonialne oblasti v Alžiru so te dni zaprle 142 oseb, ki jih sumijo, da so sodelovale v osvobodilnem gibanju. Med zaprtimi je tudi šest pomočnikov alžirskega župana.

IZ ROMUNIJE

Nič več na karte

Ob koncu lanskega leta so v Romuniji ukinili karte za preskrbo prebivalstva. Nekaterim vrstam blaga (petroleju, tekstilnemu blagu, obutvi, kovinskim izdelkom, elektrotehničnemu materialu, poljedelskim strojem in zdravilom pa so znižali cene.

IZJAVA EGIPČANSKEGA MINISTRA SALEHA SALEMA

EGIPT BO VEDNO NEODVISEN

Egipčanska vlada je odklonila ameriško vojaško pomoč, sprejela pa je gospodarsko pomoč, ki jo je Washington ponudil brez pogojev. — Salah Salem je dejal, da bo Egipt vedno nasprotoval, vmešavanju Zahoda v notranje zadeve arabskih držav.

Egipčanski minister za nacionalno orientacijo, Salah Salem, je izjavil, da je egipčanska vlada odklonila ameriško vojno pomoč. To pomoč je obljubila ameriška vlada v zameno za sklenitev egipčansko-ameriškega vojaškega pakta. Salah Salem je dejal, da je Egipt z veseljem sprejel le ameriško gospodarsko pomoč, ki jo je Washington ponudil brez kakršnih koli političnih ali vojaških pogojev.

Ob koncu svojega govora je minister Salah Salem izjavil, da bo v letošnjem letu egipčanska proizvodnja orožja krila vse potrebe arabskih dežel. Egipčanska zunanja politika bo še nadalje zasnovana na Arabski ligi in arabskem paktu kolektivne varnosti, in Egipt bo vedno nasprotoval vmešavanju zahodnih velesil v notranje zadeve arabskih držav in v njihove obrambne napore.

To izjavo so pozdravili vsi napredni krogi v arabskih deželah in tudi drugod po svetu. V Washingtonu pa komaj skrivajo nezadovoljstvo. Tam je bilo precej razširjeno mišljenje, da bo Egipt, spričo svojih notranjih težav in neurejenih stikov s tujino, sprejel njihove zahteve in se podredil politiki reakcionarnih skupin v Združenih ameriških državah.

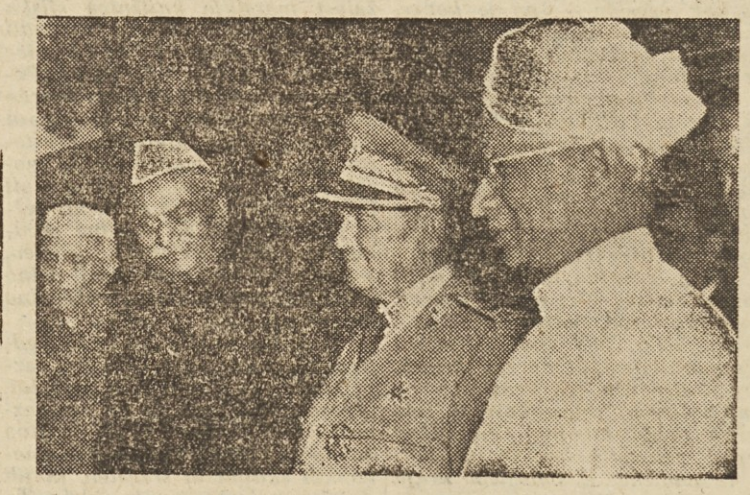

Naš tovariš Tito s Prasadom, predsednikom Indije, Nehrujem (na levi) in Radakrišnanom (na desni)

IZ ITALIJE

Slavospevi Mussoliniju v neofašističnem listu

Skupina senatorjev, članov komunistične partije Italije, je poslala pravosodnemu ministru pismo, v katerem ga poziva, naj začne sodni postopek proti časopisu italijanske neofašistične stranke »Secolu«. Ta list je namreč 25. decembra objavil na prvi strani veliko sliko Mussolinija in obenem zapel nekaj slavospevov temu fašističnemu krvniku.

IZ ANGLIJE

ŠE ENA STAVKA

Izvršni odbor angleškega sindikata železničarjev je te dni pozval svojih 400.000 članov, naj začno 9. januarja opolnoči stavkati. Železničarjem se bodo najbrž pridružili še delavci londonske podzemne železnice in tisti, ki so zaposleni pri železnicah v dokih. Sindikat je sklenil začeti s stavko zato, ker prometni minister ni pristal na povišanje plač.

S KITAJSKEGA

Ceste v Tibet

Te dni so dogradili na Kitajskem dve cesti, ki vežeta industrijska središča Kitajske s Tibetom.

Prva cesta pelje iz Tinghaja, severovzhodne kitajske pokrajine, v Laso, glavno mesto Tibeta in je dolga 2100 kilometrov. Druga cesta, ki je dolga 2355 km, pa veže Sinkjang z Tibetom. Ta cesta pelje čez štirinajst planin in mnoge reke. Po tej cesti je prispela prva skupina kamionov v Laso 15. decembra in je vozila 8 dni, medtem ko so potrebovali prej po karavanski cesti 38 dni.

PRIPRAVE ZA VELIKO AZIJSKO-AFRIŠKO KONFERENCO

Koristna zamisel

Na konferenco, ki bo zadnje tedne aprila, so povabili 30 držav. — Med povabljenci so tudi Kitajska, Severni Vietnam in Japonska. — Obeh Korej, Čang Kaj Šekove Formoze in Izraela niso povabili. — Izrazita protikolonialna, napredna in miroljubna ost konference. — Negodovanje v Washingtonu, Londonu in Parizu.

V malem indonezijskem letovišču Bogoru, nedaleč od Džakarte, so se zadnje dni preteklega leta sestali predsedniki vlad petih azijskih dežel: Indije, Indonezije, Pakistana, Burme in Ceylona. Na tem sestanku so se dogovorili o dnevnem redu azijsko-afriške konference, ki jo je predlagala Indonezija in ki naj bi bila zadnje tedne aprila meseca.

V skupnem komunikeju s tega sestanka je rečeno, da bodo na bodoči azijsko-afriški konferenci, med drugim, razpravljali tudi o gospodarskem sodelovanju, mednarodnem sodelovanju za zmanjšanje svetovne napetosti in o proizvodnji ter uporabi atomske bombe. Komunike naglaša, da je cilj konference utrditev dobre volje in sodelovanja med narodi Azije in Afrike, proučevanje njihovih skupnih interesov in utrjevanje prijateljstva ter sosedstva. Nadalje bo konferenca proučevala socialna, gospodarska in kulturna vprašanja ter, za Azijo in Afriko posebno zanimive probleme kot so: nacionalna neodvisnost, rasizem, kolonializem. Razpravljali bodo tudi o položaju, ki ga zavzemata v današnjem svetu Azija in Afrika ter o prispevku, ki ga lahko dajejo azijski in afriški narodi splošnemu boju za utrditev miru ter sodelovanja

Dnevni red bodoče azijsko-afriške konference je torej zelo obsežen. In precejšnje je tudi število držav, ki so jih povabili na to konferenco. Povabila so poslali, razen petim državam, ki konferenco sklicujejo, še: Avganistanu, Kambodži, Federaciji Centralne Afrike, Ljudski republiki Kitajski, Egiptu, Iraku, Etiopiji, Zlati obali, Iranu, Japonski, Jordanu, Laosu, Libanonu. Liberiji, Libiji, Nepalu, Filipinom, Saudski Arabiji, Sudanu, Siriji, Siamu, Turčiji, Severnemu iz Južnemu Vietnamu ter Jemenu. Če bodo vsi prišli, bo torej na konferenci 30 držav. Niso pa povabili obeh Korej in Čang Kaj Šekove Formoze, ker sodijo, da so te države popolnoma odvisne od velesil. Tudi Izraela niso povabili, ker bi njegova prisotnost odbila vse dežele arabskega sveta, ki so še vedno sovražno nastrojene proti Izraelu.

Razumljivo je, da v Washingtonu in Londonu, pa tudi v Parizu, niso naklonjeni tej konferenci. V Washingtonu sodijo, da je zbliževanje med afriškimi in azijskimi narodi protiutež njihovi politiki v tem delu sveta, politiki, ki jo narodi Azije in Afrike odklanjajo. V Londonu in Parizu pa menijo, da bo protikolonialna ost te konference škodovala njihovim interesom v Aziji in Afriki. Vse to je res, in njihovi nejevolji se prav nič ne čudimo; res pa je tudi, da bo ta sestanek koristil svobodoljubnim narodom dveh velikih celin in svetovnemu miru. So delovanje Kitajske, Severnega Vietnama in tudi Japonske v skupnih miroljubnih in naprednih naporih azijskih in afriških narodov pa bo prav gotovo vzpodbudno odjeknilo po vsem demokratičnem svetu.

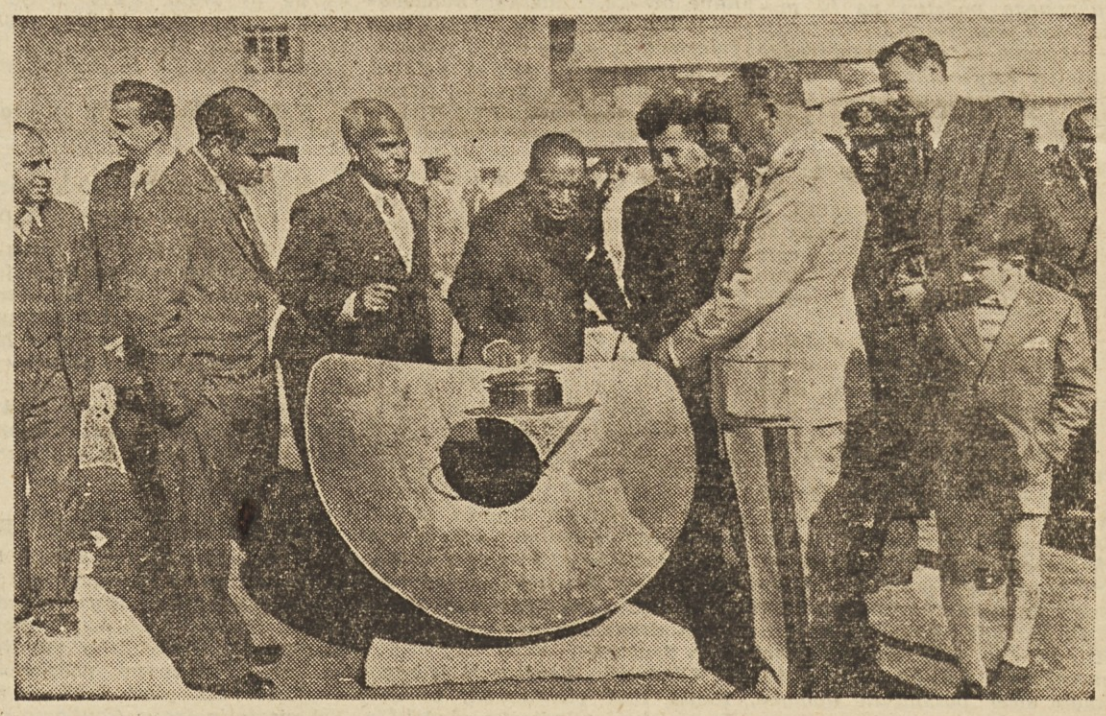

Tovariš Tito ogleduje razstavo za izboljšanje indijske vasi

Glasilo sindikatov Slovenije. Izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. Odgovorni urednik France Boštjančič. Tisk Tiskarne »Ljudske pravice« v Ljubljani. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Čufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. Telefoni: uredništvo in uprava 32-031, uredništvo 32-538, uprava 30-046. Poštni predal 284. Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-305, 1-221. List izhaja vsak petek. Rokopisov ne vračamo. Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din: posamezna številka 10 din.

OKNO V SVET

ŠTUDENT NA POTOVANJU

VIDEL SEM NEMČIJO

Delavci so organizirani v enotni sindikalni organizaciji, v kateri prevladuje socialdemokratski vpliv. CDU (krščansko demokratska unija) ima v nji le kakšnih deset odstotkov pristašev. Najzavednejši del članstva so starejši delavci tako kot v mnogih zahodnoevropskih državah. Med mladino ni pravega veselja za organizirano obrambo delavskih pravic. Zveza sindikalne mladine je sicer zelo delovna, vendar šteje komaj kakšnih 700.000 članov, kar ni veliko za tako številen nemški proletariat.

Zadnje stavke kovinarjev na Bavarskem so pokazale, da se je nemški proletariat pripravljen boriti za svoje pravice. In so deloma tudi uspeli.

Tudi težnje po soodločanju v upravi podjetij se zadnje čase močno uveljavljajo. Zlasti je pri visokokvalificiranih delavcih živa ideja delavskega upravljanja. Socialdemokrati uveljavljajo svoje zahteve na »zakonit način« — parlamentarno. Ko sem o tem govoril z nekim delavcem, mi je dejal, da »ne bodo zganjali za vsako malenkost revolucije, saj nismo Francozi«.

Sicer pa sem preživel med nemškimi delavci prav prijetne ure. Pri njih velja nenapisan zakon: kadar je delo, se dela, potem se pa počiva in debatira. Zato tudi takrat, ko polirja ni bilo zraven, ni bilo nobenega postopanja ali celo »zabušavanja«. Zato pa ti bo vsak, tudi neizučen delavec, vedel povedati, da so nemški delavci »najboljši« na svetu. Če je to res, ne vem. Oni so o tem neomajno prepričani.

Čeprav zaslužijo precej več kot delavci pri nas in so razen tega tudi potrošni predmeti razen hrane in stanovanja cenejši kot pri nas, so neverjetno varčni. Cigarete si kupijo ponavadi samo ob nedeljah. Sicer si jih zvijajo, ali kade pipo, ker je cenejše. Vsak dan, preden smo šli domov, so mnogi delavci pobirali po gradbišču trske in jih nesli domov, da jih ne bo treba kupiti! Ko smo kopali temelje za neko stavbo, kjer je bilo prej smetišče, je bilo v smeteh precej razbite pločevinaste posode in slične kovinske ropotije. Vse to so znesli na kup in odpeljali trgovcu s starim železom. Naslednji dan mi je eden izmed njih pripovedoval, da si je za svoj delež kupil — šest cigaret. Meni se je vse to zdelo skoraj smešno. Vendar če vzameš svinčnik v roke in zračunaš, koliko znese v vsej državi, ti ne bo šlo več na smeh.

Nemci pijejo precej. Ponavadi pa naroči in plača vsak sam — tudi v družbi. Ker je hrana razmeroma najdražja, jedo za naše pojme slabo. Zjutraj smo jedli — jaz sem se seveda moral prilagoditi razmeram — »Butterbrot« (kruh z maslom), seveda je bil namazan z margarino. To sta dve tako tanki rezini kruha, da bi skoraj lahko skoznju pogledal in namazani s še tanjšo plastjo margarine, ki tvori osnovo za še kakšno dodatno »mazilo«. Zraven še grenka kava, to pa ne zaradi pomanjkanja sladkorja, marveč zato, ker je taka navada. Nekaj podobnega smo jedli opoldne, kar smo seveda prinesli s seboj. Meso je zelo drago, skoraj luksuz, zato ga jedo bolj malo in še to delavci precej ovčjega. Pač pa pojedo veliko klobas, na katere so kar nori. Res pa je, da je navadna kranjska klobasa mnogo boljša kot vse te mnogoštevilne, mnogoimenske in raznobarvne »Wurst«. Hrana sestoji v glavnem iz krompirja, margarine, močnatih jedi in vseh mogočih pudingov.

Ker je Nemčija brez vzhodnih poljedelskih predelov, zaslužijo kmetje s svojimi pridelki velike denarje, zato si tudi lahko močno mehanizirajo svoje obrate. V tistih krajih, koder sem hodil, je oranje s konji ali celo z voli že kar nenavadno. Vprežne živine je malo videti, posebno v industrijskih krajih. Tempo življenja postaja prav amerikanski.

Človek dobi vtis, kot da se nahaja na nekem velikem gradbišču. Ruševine izginjajo zelo hitro, stanovanjske zgradbe in upravna poslopja velikih podjetij in bank, rastejo z mrzlično naglico iz tal. Tovarne so večinoma nove, stare pa se širijo. Trgovine so polne vseh najsodobnejših pridobitev civilizacije: radioaparatov, televizijskih sprejemnikov, hladilnikov, motornih koles, avtomobilov, fotografov, električnih brivskih aparatov in ne vem kaj še vse ti ponujajo za gotov denar na mesečne ali celo na tedenske obroke. Med ruševinami se stiskajo stojnice z južnim sadjem, fotografi, ki ti napravijo slike v desetih minutah itd. Vse ponuja in prodaja.

Ko sem se zvečer vrnil v barake, kjer sem stanoval, se je šele pričel pravi direndaj. Najrazličnejši »zastopniki« in mešetarji so si kljuke podajali. Prvi je ponujal britvice, kriminalne romane, revije, milo in čevlje, drugi ti je hotel vsiliti »najboljši« brivski aparat in poleg tega še rokavice, kravato, nogavice in ne vem kaj še vse. Če hočeš imeti vsaj malo miru, se moraš zakleniti in — poslušati trkanje po vratih. S tem nehvaležnim poslom se ukvarjajo največ vojni invalidi in brezposelni, ki ob mizernih prevžitninah ne morejo ne živeti ne umreti.

Kdor ima delo in nima družine, živi mnogo boljše kot pri nas. Če pa dela nima, ali pa če ima več kot tri otroke (otroških doklad ni) živi iz rok v usta, kajti v deželi, kjer vladajo železni zakoni ponudbe in povpraševanja, ne poznajo usmiljenja.

Ko sem nekemu delavcu razložil, kako so pri nas urejene pokojnine, zdravstvena zaščita, otroški dodatki, zaščita vdov, invalidov, vojnih sirot, onemoglih in dela nesposobnih državljanov in da je dežela nerazvita, mi sprva ni verjel. Potem pa je dejal, da ni nič čudnega, če nič nimamo. Čeprav se bore za podobne pravice, kot jih pri nas že zdavnaj imamo, vendar pravijo, da mora vsak zase v prvi vrsti sam skrbeti.

Nehote dobi človek občutek, da bi rad vsak na čim laži način obogatel in bolj misli na to, kot pa da bi si izboljšal svoj položaj z bojem proti krivičnemu socialnemu redu. Vse se trudi in peha noč in dan, da bi se povzpelo kvišku. Priti je treba namreč tako daleč, da bodo drugi delali zate, kajti, tako dolgo, dokler boš delal sam, ne boš prišel nikamor. Čim pa drugi delajo zate, zaslužiš neprimerno več in pot navzgor ti je, vsaj teoretično odprta. Pot do bogastva pa ni odprta tistim, ki so pametnejši in marljivejši, pač pa ljudem, ki imajo trgovsko žilico in so poleg tega še dovolj brezobzirni, da se uveljavijo v tej civilizirani industrijski džungli in da žive na žuljih drugega. Osnova takega zaslužka pa je seveda izkoriščanje delavcev. Obdavčenje je urejeno tako, da ostane tistemu, ki ima veliko, sorazmerno veliko več, kot tistemu, ki ima malo. Davčna lestvica začne precej visoko, narašča pa zelo počasi, tako da mora revež od svojega največ plačati. Delavec, ki zasluži vsega skupaj do pet sto mark, mora plačati do 20% davka. Približno toliko znaša tudi prispevek za socialno zavarovanje. Nekaj olajšav uživajo poročeni in begunci. Plačevati morajo tudi cerkveni davek, ki je sicer majhen, in to cerkvi, kateri pripada. Če bi tega ne hotel plačati, bi moral izstopiti iz cerkve, kar pa ni prav nič priporočljivo. Lahko si mislimo, s kako velikimi denarji razpolaga cerkev in je prav čudno, da v deželi, kjer je socialna demokracija tako močna, delavci še vedno plačujejo cerkveno biro. Na drugi strani pa znašajo najvišji davki na dobiček nekaj čez 50% čistega dobička. Tako zna nemška buržoazija izkoristiti svojo demokracijo. Pri takih profitih ni nič čudnega, če lahko nemški kapitalisti investirajo velike kapitale v domačo industrijo in zadnje čase vedno več v inozemstvu. Značilno je, da ameriški kapitalisti zelo radi in precej investirajo v Nemčiji, ker tu niso profiti tako obdavčeni kot v Ameriki. Učenec je torej že prekosil učitelja.

Strank je v Nemčiji precej. Najpomembnejše so tri: CDU (krščansko demokratska unija), SPD (socialdemokratska stranka) in FDP (svobodna demokratska stranka). CDU (na Bavarskem CSU) in FDP zastopata interese velekapitala. Razlika je le-ta, da se ima FDP za bolj liberalno. To je stranka stare nemške aristokracije in »boljših« slojev sploh. Precej močna je še stranka beguncev, ki je tudi precej desničarska. Mnogi begunci pa so aktivni člani socialdemokratske stranke, zlasti mladine. Begunci so namreč politično precej razgledani in tudi niso pristaši reakcionarnih strank, kolikor sem mogel spoznati. Seveda velja to le za reven sloj beguncev, ki se preživljajo kot mezdni delavci. Tisti pa, ki so bili bogati, dobe na tej strani precejšnjo odškodnino in kredite pod zelo ugodnimi pogoji. Iz njihovih vrst se je »rodilo« prav lepo število bogatašev in ti so tisti, ki zganjajo z drugimi reakcionarji vred hrup s klerikalno profitarskim nacionalizmom in objokujejo trpljenje svojih na vzhodu. V resnici pa jokajo za svojimi veleposestvi. Le socialna demokratska stranka se bori za ureditev nemških meja na bolj realnih osnovah, vse druge pa zganjajo bolj ali manj protikomunistično histerijo.

Kakšna je propaganda, ki jo na debelo širijo po Nemškem, sem spoznal, ko me je povabil na dom nek 19-letni delavec. Prav zabolelo me je, ko sem videl, kako vneto mi je razkazoval cele kupe brošur, ki jih je izdala FDP. Ta stranka pa se med vsemi nemškimi najbolj bori, da bi stavke prepovedali. In to najdeš pri delavcu!

Ta propaganda je v glavnem protisovjetska. To so solzave pripovedke o zverstvih ruske vojske nad »nedolžnimi« nemškimi vojaki, o ruskih taboriščih, zaporih, mučenjih itd. Nekaj je morda tudi resnice. Toda vsak naj pomete najprej pred svojim pragom. Redko kje pa boš zasledil kakšno vrstico o trpljenju in mučenjih milijonov nedolžnih ljudi v Nemčiji. In kar je od tega objavljenega, so objavili le socialdemokrati. Pač pa so vse knjigarne polne spominov na najrazličnejše nacistične ekscelence. Po časopisnih kioskih visi vse polno brošur s celostranskimi barvnimi slikami »junakov« iz »slavnih« dni tretjega Reicha v »gala« uniformah, natovorjenih z vsemi mogočimi Hitlerjevimi odlikovanji.. Časopisi, zlasti pa ilustrirane revije, ki so tako v skrbeh za demokracijo drugod, objavljajo, brez škode za demokracijo seveda, cele fotoreportaže in članke o tem, kako žive bivši nacistični kolovodje in njihovi »žalujoči ostali«. Gonja, da bi izpustili še ostale vojne zločince, je vedno hujša. Pri njih je vsak »unschuldig« (nedolžen), pa čeprav bi pobil na tisoče ljudmi — saj je izpolnjeval vendar le svojo dolžnost. Prepričan sem pa, da bi prav gotovo zahtevali, naj obesijo tistega, ki bi nacistu kaj žalega storil.

Kadar izpuste kakšnega vojnega zločinca, prirejajo velike slavnosti, pripravljajo zanj darila, mu pošiljajo čestitke tudi najvišji vladni predstavniki. Če boš izrazil nejevoljo nad takšno demokracijo za zločince, te bodo zagovorniki teh »mučencev« napravili za šovinista, ali, kakor se to v Nemčiji bolj določno reče, za »Deutsch feindlich« (sovražnika Nemčije). Potem ni nič čudnega, če so se začeli stari nacisti združevati. Prav takrat, ko sem bil gori, so imeli »bivši« nacisti zborovanje v Porurju v Recklinglausenu. Da ni manjkalo uniform, fanfar, bobnov in zastav, ni treba posebej naglašati. Slavnosti je prisostvoval tudi bivši feldmaršal Kesselring in se tam proglasil za pristaša združene Evrope — nacisti gredo s časom naprej. Celotna slavnost pa je bila pokvarjena, ker so prvemu zastavonoši ušle hlače dol...

(Se nadaljuje)

DELOVNI KOLEKTIVI ČESTITAJO OB NOVEM LETU

Trgovsko podjetje

Dobrina

LJUBLJANA, Masarykova 15

želi vsem delovnim ljudem srečno in uspehov polno novo leto 1955

Tovarna glasbenih instrumentov

MELODIJA MENGES

želi vsem delovnim kolektivom srečno novo leto 1955 in naznanja, da izdeluje:

KITARE, navadne, kitare havajke, kitare gipsonke damske kitare, TAMBURAŠKE INSTRUMENTE sistema »Farkaš«, MANDOLE, MANDOLINE, SREMSKE PRIME, VIOLINE vseh velikosti BOBNE za jazz glasbo, HARMONIKE klavirske kromatične, diatonične, ORGLICE in pribor za instrumente — KUPUJTE GLASBILA V NAŠIH TRGOVINAH: LJUBLJANA, WOLFOVA 4; RIJEKA UL. SIMONETTI ŠT. 5. — PREPRIČAJTE SE O KVALITETI IN NIZKIH CENAH!

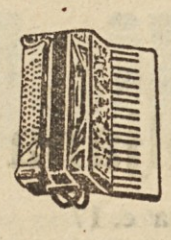

Izvršni odbor sindikalne podružnice

RUDNIKA MEŽICA

čestita celotnemu kolektivu k doseženim uspehom in mu želi mnogo uspehov v novem letu 1955

Kolektiv trgovskega podjetja

Delikatesa

Ljubljana

želi vsem odjemalcem in dobaviteljem ter vsem delovnim ljudem srečno in veselo novo leto

Delovni kolektiv

Opekarne Mengeš

želi vsem delovnim kolektivom uspeha polno novo leto 1955

DELOVNI KOLEKTIV

TOVARNE TRAKOV TOTRA

LJUBLJANA, ZGORNJA HRUŠICA 14

želi vsem poslovnim prijateljem in delovnemu ljudstvu srečno in uspešno novo leto 1955

Nama

LJUBLJANA

želi vsem delovnim kolektivom, odjemalcem in dobaviteljem srečno in uspešno novo leto 1955

DELOVNI KOLEKTIV

Živilska industrija Kamnik

z obrati: »Kvas«, Mengeš
»Eta«, Kamnik
»Triglav«, Šmarce

želi srečno in uspehov polno novo leto 1955

Delovni kolektiv

Pekarna Center

Ljubljana

želi vsem delovnim ljudem srečno novo leto 1955

Delovni kolektiv

trgovskega podjetja MODA Ljubljana

želi vsem odjemalcem, delovnim kolektivom in vsem delovnim ljudem srečno in uspešno novo leto 1955

STEKLO

LJUBLJANA

Titova cesta 10

želi vsem odjemalcem, dobaviteljem in vsem delovnim ljudem mnogo uspeha v novem letu 1955

Krajevni sindikalni svet

Ravne na Koroškem

želi vsem svojim članom in podružnicam srečno in uspehov polno novo leto 1955

VELETRGOVINA

Mercator

LJUBLJANA, TITOVA 31

želi vsem delovnim ljudem srečno in uspehov polno novo leto 1955

Trgovsko podjetje s tekstilom na veliko

Tekstil-obutev

Ljubljana, Nazorjeva ul. 4

vabi maloprodajno mrežo k izberi najnovejših tkanin za obleke, kostume in plašče

Stalna zaloga konfekcije, trikotaže in pletenin

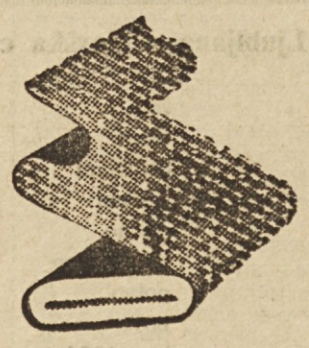

Vsem delovnim kolektivom in delovnim ljudem želimo srečno novo leto

INTERTRANS

Ljubljana

Masarykova c. 17

Tovarna kovanega orodja

ZREČE

proizvaja in nudi:

matične ključe vseh vrst — klešče-kombinirke, ščipalne, koničaste, podkovske itd. — kladiva vseh vrst in dimenzij — sekire-kranjske, srbske, bosanske, tesla itd. — plužne dele in rezervne plužne glave — odkovke za avtomobilsko in ostalo industrijo do težine 5 kg

Vsem poslovnim prijateljem in ostalim delovnim kolektivom čestitamo za novo leto 1955

Delovni kolektiv

Tovarne umetnih brusov, MARIBOR

želi delovnemu ljudstvu srečno in uspehov polno novo leto 1955

RAZŠIRJAMO UPORABO UMETNIH BRUSOV NA BAZI SMOLNE-BAKELITNE VEZI

Zaradi efektnosti brušenja priporočamo potrošnikom umetnih brusov, da preidejo, kjer je to mogoče, na uporabo brusnih plošč v bakelitni vezi, posebno za brušenje serijskih proizvodov.

SWATY

TITOVI ZAVODI

LITOSTROJ

LJUBLJANA

Želi vsem delovnim ljudem uspehov polno leto 1955

Vsem delovnim kolektivom želi še mnogo delovnih uspehov in napredka v novem letu 1955

JAMBOR

ČRNUČE

Delovni kolektiv

Keramično kemične industrije, Kamnik

z obrati:

»Keramika«, Kamnik — gospodinjska in dekorativna keramika

»Svit«, Kamnik — polirna sredstva

»Kremen«, Domžale — livarski peski, nezgorljiva glina

»Peč«, Mengeš — sobne in kmečke peči — kamini — obložne ploščice

»Tobi«, Ihan — mleti kalcit — zidne barve — livarski pripomočki

»Kalcit«, Stahovica

želi vsem delovnim kolektivom srečno in uspehov polno novo leto 1955

Delovni kolektiv

Slovenija-sadje

LJUBLJANA

želi vsem kolektivom in delovnim ljudem srečno in uspehov polno novo leto 1955

Delovni kolektiv

Usnjeni izdelki

Ljubljana, Celovška c. 14

želi vsem delovnim ljudem srečno in uspehov polno novo leto 1955

ELMA

Tovarna elektromateriala

ČRNUČE

želi vsem svojim odjemalcem in delovnim ljudem mnogo uspehov v letu 1955

ELMA

Vsem delovnim kolektivom želi srečno in uspešno novo leto 1955 delovni kolektiv

GRAND HOTEL UNION

LJUBLJANA